

LUNDS
UNIVERSITET

Rättssociologiska enheten
RÄSK01 Rättssociolog: Allmän kurs, 61-90 hp
Kandidatuppsats

HT 2009

Kvinna och intagen

En studie av kriminalvårdares normer om kvinnliga intagna

Handledare: Matthias Baier
Examinator: Karsten Åström

Författare: Matilda Larsson

Abstract

The purpose with this essay was to investigate which kind of norms prison warders have about female inmates in a Swedish prison for women. I also examined where norms about female inmates cause from. The study is based on a survey that I have made with nine prison warders. Michel Foucaults theory of power and discipline, gender theories by Frances Heidensohn, Simone De Beauvoir, Ingrid Lander and Håkan Hydéns, Matthias Baiers och Måns Svenssons theories of norms is used to support the result. The result from this study shows that there are norms about female inmates in the prison. The permission for using makeup, sanitary articles and other personal articles, the role as a mother and to be non-violent are norms about female inmates that exist in the prison. The study did only examine a few distinctions between norms of female and male prison warders and that is the unacceptable norm for a male prison warder to visit a female inmate alone in her room. Norms of female inmates causes from the socio-cultural system in our society.

Nyckelord: Kriminalvårdare, kvinnlig intagen, anstalt, normer, genus.

Innehållsförteckning

1	Kriminalvårdares normer om kvinnliga intagna	1
1.1	Problemformulering	1
1.2	Syfte	2
1.3	Forskningsfrågor	2
2	Tidigare forskning	3
3	Bakgrund	4
3.1	Statistik över kvinnor och mäns brottslighet.....	4
3.2	Anstalten Ystad	5
4	Michel Foucault: Själens är kroppens fängelse.....	6
5	Kvinnonormer	8
5.1	Kvinnokroppen.....	8
5.2	Kvinnorollen.....	9
5.3	Den avvikande kvinnan.....	11
5.3.1	Kvinnor på anstalt	12
6	Normer	13
6.1	Normteori	13
6.2	Social kontroll och makt	15
7	Enkätundersökning	17
7.1	Fördelar	18
7.2	Nackdelar	19
7.3	Urval.....	21
7.4	Operationalisering	21
7.5	Validitet och reliabilitet.....	21
7.6	Frågekonstruktion.....	22
8	Resultat av enkätundersökningen	24

9	Analys	28
9.1	Michel Foucault: Själens är kroppens fängelse	28
9.2	Kvinnokroppen och kvinnoroller	29
9.3	Den avvikande kvinnan	31
9.4	Normer	33
10	Resultat och slutsatser	35
11	Avslutning	38
11.1	Diskussion	38
11.2	Förslag till fortsatt forskning.....	38
12	Referenser	40
13	Bilaga 1	42
14	Bilaga 2	43

1 Kriminalvårdares normer om kvinnliga intagna

1.1 Problemformulering

Majoriteten av dem som tas in på anstalt är män och kvinnor är en minoritet. Det är fler brott som begås av män än kvinnor (Brottförebyggande rådet 2005 s. 206). På grund av att det är så få kvinnor som är intagna på anstalt är det av intresse att undersöka om det finns en skillnad gällande behandlingen av kvinnliga och manliga intagna. Följaktligen dyker även frågan upp om anstalten är anpassad mest till män. Skall kvinnor och män bli behandlade lika eller olika på anstalt?

Då jag själv arbetat inom kriminalvården och vikarierade en sommar som kriminalvårdare har mitt intresse väckts mer kring kriminalvårdarens roll. Jag arbetade på en anstalt där det fanns en avdelning för män och en avdelning för kvinnor. Som vikarie som aldrig tidigare varit innanför en anstalt dök det upp många frågor hos mig. Skillnaden på män och kvinnor kändes så påtaglig. Somliga av de kvinnliga intagna hade långa vassa stickor att virka med på sina rum medan männen knappt fick ha en sax på rummet ett par timmar. Med mina kritiserande ögon märktes skillnaden tydligt. Med detta som utgångspunkt har jag valt att i denna uppsats undersöka de normer kriminalvårdare har om kvinnliga intagna och om normerna skiljer sig åt mellan manliga och kvinnliga kriminalvårdare. Ytterligare söker jag ta reda på var dessa normer kan ha sitt ursprung ifrån utifrån teorier om normer.

Under arbetets gång publicerades en artikel i Sydsvenska Dagbladet där en kvinnlig intagen JO-anmälde personalen för kränkning. Efter att hon druckit sig full på alkogel kallade personalen henne för "oljetjejen" och "alkoholist". Den intagna kvinnan menade att den nära-döden-upplevelse hon hade under denna incident var straff nog och att det inte finns någon anledning av personalen att ytterligare strö salt i såren (<http://sydsvenskan.se/sverige/article602293/Drack-sig-full-pa-alkogel---JO-anmaler-personal.html> hämtad 2009-12-18). Det är på denna anstalt jag utförde min undersökning vilket ytterligare visar på en problematik kring kriminalvårdarens roll och normer om den kvinnliga intagna.

1.2 Syfte

Syftet med min uppsats är att undersöka de normer som kriminalvårdare har om kvinnliga intagna på anstalt. Utifrån Michel Foucaults teorier om makt och disciplinering, Simone De Beauvoir, Frances Heidensohn och Ingrid Landers genusteorier, Håkan Hydéns normteori och Matthias Baiers och Måns Svenssons teorier om normer använder jag mig utav för att analysera den enkätundersökning jag genomfört med kriminalvårdare på Anstalten Ystad som arbetar med kvinnliga intagna. Syftet är att belysa de normer som existerar inom anstaltens väggar om kvinnliga intagna. Undersökningen söker även att bidra till debatten kring genus och synliggöra de skillnader som finns mellan män och kvinnor och var de kan ha sitt ursprung ifrån.

1.3 Forskningsfrågor

- Vilka normer har kriminalvårdare om kvinnliga intagna?
- Skiljer sig dessa normer åt mellan manliga och kvinnliga kriminalvårdare?
- Var kan dessa normer ha sitt ursprung ifrån?

2 Tidigare forskning

- *Cross-Gender Perception of Corrections Officers in Gender-Segregated Prisons* av Joseph R. Carlson, George Thomas, Richard H Anson Department of Criminal Justice, University of Nebraska at Kearney, USA
- *An exploratory study: stereotypes about mothers in prison* av Pamela J Schram Department of Criminal Justice, California State University, San Bernardino, California, USA
- *Kvinnorna på Hinseberg - en studie av kvinnors villkor i fängelse* av Odd Lindberg Örebro Universitet
- *Gendered Organizational Logic: Policy and Practice in Men's and Women's Prisons* av Dana M Britton Department of Sociology, Kansas State University, USA

3 Bakgrund

3.1 Statistik över kvinnor och mäns brottslighet

Majoriteten av dem som tas in i anstalt är män. År 2004 var cirka 93 procent, eller 10 568 personer av samtliga intagna män. Kvinnornas andel har ökat något under den senaste tioårsperioden, från 5 procent år 1995 till 7 procent år 2004. Antalet kvinnor har under samma period varierat mellan 500 och 775. Det totala antalet intagna kvinnor år 2004 var 775. Både antals- och andelsmässigt var tillgreppsbrott, av vilka en stor del utgörs av stöld, det vanligaste brottet bland intagna år 2004, både bland kvinnor och män, 27 respektive 22 procent. Det är en minskning från föregående år med 6 respektive 4 procentenheter. Av samtliga intagna kvinnor var cirka 15 procent dömda för stöld. Motsvarande andel bland männen var cirka 10 procent. Det näst vanligaste brottet bland både kvinnor och män intagna i anstalt år 2004, var brott mot trafikbrottslagen 23 respektive 21 procent. För kvinnorna gällde det till största delen olovlig körning och för männen rattfylleri inklusive grovt rattfylleri. Det tredje vanligaste brottet bland kvinnor var narkotikabrott, 18 procent och för männen brott mot person, 19 procent (Brottförebyggande rådet 2005 s. 206).

Andelen intagna män är större än andelen kvinnor för samtliga brottstyper. Allra störst är männens andel när huvudbrottet är våldtäkt, mord och dråp, borgenärsbrott, rån och misshandel. Bland de intagna dömda för dessa brottstyper som huvudbrott var mellan 97 och 100 procent män år 2004. Den brottstyp där kvinnornas andel var störst, 16 procent, i förhållande till männens var allmänfarliga brott, i synnerhet mordbrand, grov mordbrand. Därefter kommer förskingring och bedrägeri, där kvinnornas andel var 14 procent för båda brottstyperna. Andra brottstyper för vilka en relativt sett stor andel kvinnor tagits in i anstalt var olovlig körning, 12 procent, och förfalskningsbrott, 11 procent (Brottförebyggande rådet 2005 s. 206).

3.2 Anstalten Ystad

Den anstalt jag utfört min enkätundersökning på är i säkerhetsklass D med plats för 65 kvinnor. Anstalten har också 14 öppna platser. Ystad är en av kriminalvårdens anstalter som enbart tar emot kvinnor. De intagna utför på dagarna olika former av arbete exempelvis montering/förpackning, småindustri, trädgård och keramik. Utbildning kan även utföras och bland annat svenska för invandrare, vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt läs- och skrivträning och kan även förekomma utbildning på högskolenivå i mån av resurser. Det finns olika behandlingar och program för de intagna, bland annat tolvstegsprogram, återfallspreventionsprogrammet och föräldrautbildning. På fritiden kan de kvinnliga intagna ägna sig åt sysselsättningar i idrottshall, motionslokaler och promenadområden samt fotbollsplan.

Personalen på anstalten arbetar för en drogfri anstalt genom visitationer och urinprovskontroller. På två av avdelningarna för kvinnor lagar de intagna själv mat efter egen budget. De sköter också städ och tvätt (<http://www.kriminalvarden.se/sv/Fangelse/Vara-anstalter/Ystad/>).

4 Michel Foucault: Själen är kroppens fängelse

Michel Foucaults teori om makt har jag valt att använda mig utav för att på så sätt beskriva hur människors handlingar och normer utgår utifrån makt.

Foucault menar att makten existerar överallt, att den även är ursprungen från överallt. Makt är inte en institution och inte en struktur, det är en viss förmåga som somliga skulle vara utrustade med, det är namnet man sätter på en sammansatt strategisk situation i ett givet samhälle (Foucault 1980 s. 118-119).

Foucaults idé om Panopticon där fången ständigt iakttas från ett torn är en slags maktutövning över den intagne. Makten syns genom existensen av detta torn men är okontrollerbar i och med att fången aldrig behöver veta att han/hon är iakttagen i ett bestämt tillfälle men bör samtidigt vara säker på att han/hon alltid kan iakttas (Foucault 1998 s. 235). Den huvudsakliga verkan Panopticon har är att göra fången ständigt medveten om att man kan se honom. Då han är medveten om det fungerar makten automatiskt. Övervakningen blir permanent till sin verkan. Makten blir så fullkomlig att den inte behöver utövas. Fångarna är inneslutna i en maktsituation som de själva uppbär. Systemet fungerar genom att fången ständigt iakttas av en övervakare (Foucault 1998 s. 235).

Enligt Foucault så skall fängelsestraffet inte rikta sig in bara på kroppen, på tiden och på vardagens gester och verksamheter, utan även inrikta sig på själen då det är säte för bland annat vanor. Foucault menar att själen är kroppens fängelse. Det är själen och kroppen som är ursprung till beteendet och därför är det där som straff skall sättas in. Foucault menar att straffet snarare bör grunda sig på en genomtänkt manipulering av individen än på konsten att väcka föreställningar (Foucault 1998 s. 151). Panopticon är ett sätt att manipulera individen om tron att alltid bli övervakad. Fången ändrar sitt beteende och mönster utefter denna maktutövning som sker då man ständigt känner sig övervakad (Foucault 1998 s. 151). Även utanför fängelsets murar existerar ett slags Panopticon. Foucault menar att det sker en inspektion som fungerar oavbrutet och att det alltid vakar ett öga för att förebygga oordning, stöld och plundring i städer och för att få befolkning att lyda (Foucault 1998 s. 228).

”En omfattande milis under befäl av officerare och väl ansedda personer, vaktmanskap vid stadsportar, rådhus och i alla kvarter för att befolkningen skall lyda snabbare och för att ämbetsmännens myndighet skall förbli obestridd ävensom för att förebygga all oordning, stöld eller plundring (Foucault 1998 s. 228).”

Maktutövning över individen kan ske genom att disciplinera individen. Foucault skriver att dels kräver disciplinen ibland en sluten miljö, skapandet av en specifik plats som inte har ett samband med andra platser och som är sluten om sig själv. Det är den disciplinära enformighetens skyddade ort (Foucault 1998 s. 166-167).

Genom att organisera celler, platser, rangordningar skapar disciplinen sammansatta rum som är funktionella och hierarkiska. Det är rum som binder fast och som samtidigt tillåter en viss cirkulation, de skär ut individuella delar och upprättar effektiva förbindelser, de utmärker platser och anger värden, de tvingar individer att lyda men åstadkommer även bättre hushållning med tid och rörelser. Disciplinen skapar i första hand levande tablåer som förvandlar de otydliga, onyttiga eller farliga mängderna till ordnade mångfalder (Foucault 1998 s. 174).

I och med denna maktutövning över individen skapar fängelsesystemet enligt Foucault en ny form av "lag": en blandning av lagligt och naturligt, av föreskrifter och beskaffenhet, nämligen normen (1998 s. 353). Det ger upphov till flertalet effekter vilket kan vara att den rättsliga maktens sätt att fungera sönderfaller inifrån och det blir svårare och svårare att döma och det blir mer skamligt att avkunna en dom. Domarna grips av en stark vilja att mäta, värdera, diagnostisera, skilja mellan normalt och onormalt och att få bota och återanpassa. Den enorma medicinska hunger de ständigt uppvisar - från tillkallande av psykiatriska experter till den uppmärksamhet med vilken de lyssnar till kriminologins prat - är ett uttryck för det viktiga faktum att den makt de utövar har förändrats, att den på en viss nivå styrs av lagarna men att den på en annan som är mer avgörande fungerar som en normerande makt. Det är den makt de lyder under. I "Övervakning och straff" skriver Foucault:

"Buren av disciplinens överallt förekommande anordningar, stödjande på alla fängelseinrättningar, har denna normaliseringsmakt blivit en av vårt samhälles viktigaste funktioner. Normaliseringsdomarna är allestädes närvarande. Vi befinner oss i läraren - domarens, läkaren - domarens, uppfostraren - domarens, socialarbetarens - domarens samhälle. Alla dessa låter det universellt normativa råda, och var och en av dem, på den punkt han befinner sig låter kroppen, rörelserna, beteendet, uppförandet, färdigheterna och prestationerna lyda under normerna"

(Foucault 1998 s.353).

Fängelset som system och med funktion att fördela, övervaka och observera, menar Foucault, har varit den normaliserande maktens underlag i det moderna samhället (Foucault 1998 s. 353-354).

5 Kvinnonormer

I följande del beskrivs teorier om kvinnonormer och de roller kvinnor anpassar sig till i vårt samhälle. Simone de Beauvoir, Frances Heidensohn och Ingrid Landers teorier om genus och könsroller är de jag valt att utgå ifrån för att besvara mina forskningsfrågor. I första avsnittet nämner jag hur flickan från barnår styrs utav roller om hur kvinnan skall vara och hur viktig kroppen är och formas inför denna kvinnoroll. I nästa avsnitt belyses de roller som kvinnan i vuxna år skall anpassa sig efter och falla in i. Det sista avsnittet handlar om den avvikande kvinnan, kvinnan som inte följer kvinnonormen och vilka effekter det kan ha på normen om kvinnan och hur det är att vara kvinna på anstalt.

5.1 Kvinnokroppen

”Man föds inte till kvinna, man blir det. Inget biologiskt, psykiskt eller ekonomiskt öde avgör utformningen av den gestalt som den mänskliga honan får i samhället” (De Beauvoir 2002 s. 325).

Simone De Beauvoir menar att det är civilisationen som formar det som kallas kvinnligt. Det som anses vara kvinnligt är ett slags mellanting. Det är bara via andra människor som en individ kan beskrivas som den *andre*. Om ett barn existerade för sig själv så skulle det inte uppfattas som sexuellt differentierat (De Beauvoir 2002 s. 325). För flickor och pojkar är det kroppen som framförallt är ett uttryck för subjektivitet, det är deras verktyg som förmedlar uppfattningen av världen. De tar sig till världen genom ögon och händerna och inte genom könsdelarna. Spädbarn har samma behov och intresse oavsett vilket kön de har. Fram till ca 12 års ålder är flickor lika starka som pojkar och har samma intellektuella förmåga. Om flickan redan innan puberteten framstår som sexuellt specificerad beror det inte på hennes instinkter om passivitet, tillgjordhet och moderskap utan på att andra ingriper i barnets liv från födseln och påtvingar henne det från de första åren (De Beauvoir 2002 s. 325-326).

Det sker en kontroll av flickor via en kroppslig disciplinering, flickor får inte lära sig att göra anspråk på världen och de blir objektifierade som rara och söta. De fysiska färdigheterna pojkar har uppmuntras medan flickors lydnad och stillhet istället uppmuntras. Kvinnors kroppar blir tidigt ett slags föremål för att smyckas för andra. Flickor lär sig att gå och röra sig fint, prata lågmält och att hålla tillbaka sina rörelser. Är en flicka högljudd betraktas hon ofta som pojkkaktig. Lander menar att vi formar kroppen efter socialt och kulturellt bestämda normer och

värderingar. Kroppen har en stor betydelse för hur vi skapar och återskapar och iscensätter vad som är kvinnligt och manligt i samhället (Lander et al 2003 s. 32).

Vi lever i ett samhälle där vi ständigt i vår vardag omges av könsdifferentierade budskap. Föreställningar och uppföranden existerar i vårt sätt att tänka och handla så att de tas för givna. Det sker ett slags mönster som vi sällan reflekterar över utan vi återskapar det ständigt genom våra handlingar. Beköning av kroppar görs tidigt i livet och ofta i vardagen. När ett barn föds ställer vi frågan om vad det blev? Blev det en pojke eller flicka? (Lander et al 2003 s.22-23).

Det är små och stora uttryckssätt som ideligen skapar och återskapar kroppar till ”kvinnliga” och ”manliga” och det är strukturella förhållanden som ligger bakom föreställningarna om de könsdifferentierade val i livet. Tolkningen om kroppars differens är så djupt rotade att den blivit ett strukturellt faktum. Det som avses som ”kvinnlighet” och ”manlighet” sitter inte i våra kroppars utformning utan det är värderingar, egenskaper och handlingsmönster som vi klär på våra kroppar. Denna påklädning fortsätter i handling, språklig kommunikation och i olika val från lekar till yrke, fritidssysselsättning och sexuell preferens (Lander et al 2003 s. 30).

Utifrån Foucaults teori (som jag nämnde tidigare i kapitel 4) beskriver Lander att kvinnans själ är fångad i kroppen och hennes själ är kroppens fångelse. Förverkligande av drömmar kan begränsas av en kropp ”utan snopp”, samtidigt som våra tankar och föreställningar kan sätta stopp för våra kroppars rörelsefrihet. Kvinnor är det andra könet och inte minst inom kriminologin där vår så kallade särart, d.v.s. det är mäns kriminalitet som ses som normen, studeras, om överhuvudtaget uppmärksammas som forskningsobjekt eller subjekt (Lander et al 2003 s.23).

5.2 Kvinnorollen

I vuxen ålder fortsätter denna normalitet om kvinnan och Frances Heidensohn menar att kvinnor deltar inom flertalet områden av samhället där deras roller i kontroll av andra är väldigt viktig. En av dessa roller är den traditionella hushållsrollen i hemmet och som Heidensohn kallar för ”ängeln i huset”. Kvinnor ses som det omtänksamma, mjuka och svaga könet. De bär på barnet och älskar barn och de agerar även mer likt ett barn. Därför är det även deras uppdrag att uppfostra och vårda nästa generation och vara stödjande till sina män (Heidensohn 1994 s. 165). Kvinnors härskande är ett härskande bestående av ömhet, vänlighet, finkänslighet och godhet. Befallningarna är ömhet, och hot är tårar. Hon kan härskas sitt hem som en minister härskar över staten (Heidensohn 1994 s. 165).

Kvinnor har spelat en viktig roll för samhället i och med bevarandet av informella sociala nätverk, genom vården av den sjuke och den gamle i deras egna samhällen, inom olika typer av rituella och informella sociala kontroller, kvinnor har i flertalet yrken påvisat sin listighet som exempelvis barnmorska och i arbete

för samhällets förmån. Det är kvinnor som är de primära producenterna av förbindelsen och strukturen av samhället. Det är även de som bevarar länkarna med storfamiljen och som kompenserar för bristfälligheter inom lokal försörjning, oavsett om det är hushåll, förskola och omhändertagande av de gamla med deras volontär och ostrukturerad kapacitet. Sociala relationer är basen för order i samhället och kvinnor anses stå för detta arbete att bevara och säkra dessa relationer (Heidensohn 1994 s. 168). Vårdandet av dem som inte kan ta hand om sig själva är ett uppdrag som till största del lämnas till kvinnor och är förväntat av dem att göra (Heidensohn 1994 s. 168).

Då kvinnan är den som även föder barn så innebär det en roll som moder och det är genom moderskapet kvinnan fullbordar sitt fysiologiska öde, det är hennes "naturliga" kallelse eftersom hennes organism är inriktad mot artens fortsatta existens (De Beauvoir 2002 s. 577). Kvinnan genomgår i barndomen och ungdomen olika faser i utvecklingen mot moderskapet. När hon är liten betraktar hon det som ett mirakel och en lek, i sin ungdom ser hon det däremot mer som ett hot mot sin integritet och sin egen högt värderade person (De Beauvoir 2002 s. 587). Sexualitet har varit reserverad mannen medan graviditet och amning varit det som blivit kvinnans frukt av mannens sexualitet och vilket är ett resultat av politiska strävanden och maktutövning (Lander et al 2003 s. 34).

Simone de Beauvoir menar att individens subjektivitet formas i relation till de villkor som hon lever under, dennas levda erfarenhet. Hon bedöms även i enlighet med sin situation men hon formas även av den situation som hon lever i. Den normativa femininiteten innebär att det utövas en kontroll, en maktutövning som återskapar den dualistiska föreställningen om manliga och kvinnliga värden, där det kvinnliga står för det omsorgsfulla, vilket framkommer i föreställningen om den naturliga modersinstinkten. (Lander et al 2003 s. 30)

"Verkligheten är något ständigt pågående och föränderligt och varje individ ser verkligheten genom sina egna speciella glasögon, slipade efter individens historia/erfarenheter, värderingar och tolkningar av dessa, dennes subjektivitet eller levda erfarenhet" (Lander et al 2003 s.24-25).

I våra föreställningar om världen är den om könsskillnaderna en av de mer grundläggande och färgar hela vår sociala tillvaro. Detta gäller inte bara förhållandet mellan män och kvinnor utan den sociala strukturen är bekönad i vårt samhälle. Arbetsfördelning och föreställningen om kvinnan som omvårdande och mannen som kreativ och skapande är exempel på den bekönade struktur vi lever i. Genus är socialt konstruerat och det finns vissa kulturellt och klassmässigt färgade handlingsmönster för en kvinna och för en man (Lander et al 2003 s. 33).

Genus reproduceras genom vårt dagliga liv, via bland annat media, reklam, språkliga uttryck och genom våra handlingar. Det existerar olika slags femininiteter som grundas ur sociala positioner. För att vara en respektabel kvinna så finns det en normativ femininitet som man skall förhålla sig till i samhället. Genom denna normativa femininitet sker kontrollen av kvinnan i det dagliga livet som internaliseras till en självkontroll och även en kontroll mellan kvinnor. De

rådande genussystemen reproduceras genom vårt sätt att prata, och uttrycka oss (Lander et al 2003 s.41-42).

5.3 Den avvikande kvinnan

Vi lever i ett könsdifferentierat samhälle och en grundläggande fråga är då vad som är en kvinna och vad gör att en kvinna betraktas som en så kallad riktig kvinna (Lander et al 2003 s. 33). I Landers forskning om de olika program och behandlingstankar som fanns vid kriminalvårds- och behandlingsinstitutioner, antogs kvinnor som var missbrukare behöva kunskaper om matlagning, kropps- och hälsovård, eftersom de ansåg att de saknade och behövde dessa kunskaper. Kriminalvårdarna använde även ord som tjejer när de skulle beskriva kvinnorna. Detta kan ses som ett uttryck för maktrelationer och att kvinnorna ses som omogna. Lander menar att det synliggörs en föreställning om att orsakerna till deras avvikelser är att de saknar de så kallade kvinnliga värdena (Lander et al 2003 s. 34). Avvikelse menas med sådant beteende som inte överensstämmer med de förväntningar och normer som finns i ett samhälle (Lander et al 2003 s. 35). Normalitet och avvikelse är förbundna med varandra på ett antal områden. Genom att urskilja och definiera avvikelser formas normaliteten. Föreställningen om den andre bygger på konstruktion av den sociala ordningen som något naturligt. Makt/kunskapsrelationen innebär att de som har makt är också de som besitter kunskapen och det är deras yttranden som ses som sanna (Lander et al 2003 s.37).

Genom att belysa kontrollen av ”den avvikande kvinnan” är det möjligt att se innehållet i den normativa femininiteten. Kontrollen sker i det dagliga livet och den är genusbunden och innebär en maktutövning som återuppbygger föreställningar om de kvinnliga och manliga värdena (Lander et al. 2003 s. 42). Kvinnor kontrolleras genom föreställningarna om den avvikande kvinnan, den dåliga kvinnan. Denna kontroll och normalisering pågår inte bara inom kriminalvården utan i det dagliga livet, i förhållande till hur vi förväntas tala, klä och sminka oss, hur vi går och för oss på ett lämpligt sätt (Lander et al 2003 s. 39). Hendersohn menar att det finns viktiga skillnader på hur en avvikande kvinna framställs och på hur avvikande män framställs och att det har inverkan på kvinnligt beteende (Heidensohn 1994 s. 85). I massmedia i form av tv och tidningar framställs den avvikande kvinnan och de faller in i vissa stereotyper (Heidensohn 1994 s. 86).

I Landers egen forskning kring kvinnors narkotikamissbruk fann hon att dessa kvinnor var medvetna om sin avvikelse och att de fått sina historier tolkade åt sig av behandlingspersonal, kriminalvårdare, poliser och socialarbetare och av anhöriga som inte använde sig av droger eller befinner sig i samma situation som dem. Deras avvikelser förstärktes av det stigma som deras liv blivit beklätt med. Människorna i omkretsen kring den missbrukade kvinnan vill få henne att inse att hon är avvikare för att hon skall kunna påbörja ett nytt normalt liv (Lander et al 2003 s. 38).

Det är genom exemplen på den avvikande kvinnan som vi internaliserar föreställningarna om den normala kvinnan och detta sker via kontrollen av sexualiteten. Lander menar att den normativa feminiteten är djupt rotad i moraluppfattningar och kopplad till konstruktion av kvinnans sexualitet. Ingen vill vara den lösaktiga kvinnan och kallas för slampa och hora och det gör att livet blir en ständig balansgång som gör att kvinnor håller sig i skinnet. Detta är en kontroll av kvinnans sexualitet och en föreställning om henne som den fläckfria madonnan (Lander et al 2003 s. 41).

5.3.1 Kvinnor på anstalt

Heidensohn menar att kvinnor inte passar in i straffsystem och att fängelser är allt för tydligt designade för att behandla den brottslighet som utförs av män (Heidensohn 1994 s. 82). Det kan bero på att kvinnor i förvar är särskilt känsliga för att träda in i det rättsliga systemet. Fler kvinnor än män som är intagna på anstalt är drabbade av psykiska problem. Kvinnors psykiska och fysiska behov i fängelse är även varierande och mer komplex än den som finns hos män. Kvinnor har dock många av de behov som män även har då de träder in på anstalt, men kvinnor har ytterligare faktorer att anpassa sig till, dels deras ansvar att vara omhändertagande och kvinnor har ofta en historia av misshandel bakom sig. Detta leder till att de är mer sårbara än män (Silvestri et al. 2008 s. 35). Kvinnor i fängelse är även mer benägna att skada sig själva och begå självmord än män, och de är även mer benägna att erfara smärtsamhet, och de skadliga konsekvenserna av att vara separerade från sina barn och familjer (Silvestri et al. 2008 s.48).

6 Normer

Håkan Hydéns normteori och även Matthias Baiers och Måns Svenssons teorier kring normer, social kontroll och makt beskriver jag i denna teoridel. Då min uppsats behandlar de normer kriminalvårdaren har om kvinnliga intagna är dessa teorier av intresse att bruka.

6.1 Normteori

I följande text beskriver jag normteorin och de förutsättningar som gäller för normer. Håkan Hydéns normteori är ett medel att använda för att då beskriva hur normer uppkommer och vad som krävs för att en uppfylla en norm.

Normteorin går ut från att handlingar är normstyrda. För att studera normer så bör man utgå ifrån begångna handlingar i samhället. Man utgår från handlingen och nystar sig bakåt för att komma åt motiven för handlandet. Normen har tre förutsättningar. Värde är den ena förutsättningen. Normen har drivkrafter som ger uttryck åt sig i ett visst önskvärt värde som skall tillgodoses genom handlandet. Normer har även sin bakgrund i något av det socio- kulturella, det ekonomiska, det tekniska, det politiskt/administrativa systemet eller i det biotiska och det fysiska systemet (Hydén 1998 s. 65).

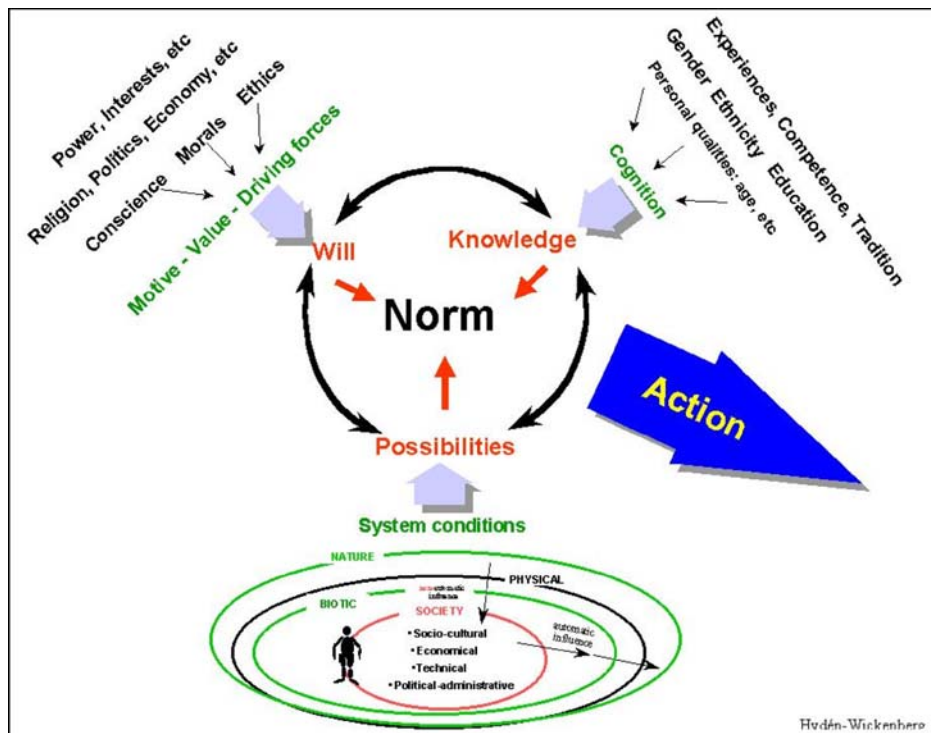
Kunskap är den andra förutsättningen och är en viktig komponent i normen då utan kunskap får inte normen effekt och kan inte genomföras. Kunskap är beroende av hur vi ser och uppfattar världen. Här gör sig skillnader i fråga om genus, etnicitet, utbildning och makt sig gällande men också vilken position eller utsiktspunkt man har i samhället när man uttalar sig (Hydén 1998 s. 65). Inom kvinnoforskning menar man att kunskapen präglas av kön. Kunskap handlar inte bara om utbildning utan det rör sig mer om exempelvis social kompetens som en mer tyst kunskap (Hydén 1998 s. 65). Kunskap är alltså den andra förutsättningen för normen, detta är även en förutsättning som gör sig gällande i fråga om socialt handlande.

Den tredje förutsättningen för normen är de faktiska möjligheter som föreligger att förverkliga de önskade värden man har kunskap om och vill genomföra (Hydén 1998 s. 63-64). Till var och en av dessa kategorier värde, kunskap och möjligheter finns det inbundet olika bakomliggande förutsättningar. Värde hänger samman med drivkrafter, dvs. motiven för människans handlande. Dessa drivkrafter kan i sin tur hänföras bakåt till olika motivationssystem, alltifrån människans inre samvete till moral och etik och andra yttre påverkanssystem såsom politiska och religion. Ekonomiska överväganden kopplade till egoistiska motiv liksom handlande utifrån solidaritet med andra människor är andra exempel

på möjliga drivkrafter (Hydén 1998 s.64). Ett sådant system kan vara det socio-kulturella systemet där vi lär oss vad som är socialt, och hur relationer mellan människor går till och vad som präglar vissa grupper av människor. Det berör den kulturella aspekten och systemet handlar om att bland annat socialisera människor. Vad är det för sociala och moraliska normer ett samhälle har? Socialisation innebär en process där förmedlandet och inläringen av samhällets förväntningar på en individ görs. Socialisationen sker i familjen, i lek, skola och även massmedia (Baier & Svensson 2009 s. 111). Det socio- kulturella systemet har med sammanhållningen att göra oavsett om det handlar om integration i positiv mening eller makt i negativ mening. Om vi inte lär oss det sociala livet spelregler kommer vi i ökande grad att betraktas som avvikande, asociala eller udda (Baier & Svensson 2009 s.112). Det socio- kulturella systemet är en viktig definition i samhället och står som en slags garant för det som är det mänskliga och det sociala, genom att skapa, överföra och kommunicera anvisningar för hur vi lever tillsammans. Systemet är även en grund och ett ursprung till sociala och moraliska normer (Baier & Svensson 2009 s.112)

En ytterligare komponent i normmodellen är den del som berör frågan om vad som bestämmer handlandet. Det sker en ömsesidig påverkan av normens förutsättningar i själva normbildningsprocessen. Värdet påverkar vad som blir relevant som kunskap, vad vi letar efter. Samtidigt är det så att kunskap är relaterad till och beroende av system. Systemvillkoren i sin tur har konsekvenser för vilka värden och drivkrafter som gör sig gällande i samhället som stort.

Normteorin innehåller delar av aktörsteori och även systemteori. Värdekomponenten artikuleras och hävdas av individer och grupper, och kunskapen är även den knuten till handlande subjekt. I de här delarna, värde och kunskap, är normteorin en handlingsteori som är aktörsinriktad. Ser vi till systemförutsättningarna kommer vi över på systemteori. Systemen är uppbyggda på olika sätt vilket gör att de har olika strukturer. Då behövs det strukturella hänsynstaganden. När man sedan applicerar normteorin på konkreta fall så får man beakta alla dessa faktorer. Med utgångspunkt för normteorin är frågeställningen, vad bestämmer handlandet? Då har normteorin ett handlingsteoretiskt innehåll, något som utvecklas i ett aktörsperspektiv i förhållande till vilka värden och vilken kunskap som gör sig gällande. Därutöver måste en andra övergripande fråga ställas: Vad ligger bakom normen i det särskilda fallet? I och med detta är normen över i systemteori och strukturella resonemang (Hydén 1998 s. 66-67). Slutsatsen består sedan i att se till samspelet mellan värde, kunskap och möjligheter i det särskilda fallet. Utgångspunkten för normanalysen är att handlandet betraktas som individuellt även då det analyseras i normtermer. Men givet att ett visst värde har en stark position och att kunskapen om hur man följer normen är allmänt utbredd samt att möjligheterna finns där, tenderar normen att ha en allmän tillämpning. Detta visar sig i förekomsten av allmänt förekommande handlingsmönster. Normer har således olika utbredning och tillämpning beroende på nämnda faktorer. En norm kan variera i styrka hos olika befolkningsgrupper och individer. Emellanåt kan det dock ske normkonflikter som fråntar effekten av en norm (Hydén 1998 s. 67-68).

Figur 1. (Hydén 2008 s. 48)

6.2 Social kontroll och makt

Då normer hänvisar handlingar och även säger åt oss hur vi ska agera och vad vi ska göra har normerna en påtaglig kontrollaspekt. Social kontroll innebär att var och en har förbindelse med alla genom en mängd antal länkar som alla människor lever genom naturligt i en nära känsla av solidaritet (Baier & Svensson 2009 s. 162). Dessa länkar handlar bland annat om att vi har en gemensam syn på moraliska frågor. I förhållande till rätten talar man om gemensamma och kollektiva ställningstaganden i moraliska frågor utifrån det allmänna rättsmedvetandet (Baier & Svensson 2009 s. 162).

Sociala normer är som en slags guide för människor i hur de ska handla och även i den sociala interaktionen och detta gör de mer än vad rätten gör. Till exempel inom företagsekonomi och organisationsteori har man visat på den betydelse informella normer har för människors agerande. Det är otvivelaktigt att rätten och de sociala normerna verkar parallellt i den meningen att de inverkar på beteenden i samhället, det är även så att de sociala normerna och rätten påverkar varandra. Dels har de sociala normerna en stark verkan på rättens utformning i det att rätten mestadels är utformad för att återspegla moral och värden i samhället (Baier och Svensson 2009 s. 163). Även omvänd påverkan spelar en viktig roll i samhället, när rätten tvingar fram förändrade beteenden leder det med tiden även till att det blir förändringar av sociala normer i samhället. Människor har benägenhet för att omvärdera sin syn på vad som är rätt och fel på ett sådant sätt att uppfattningar och värderingar förändras i det beteende som man tvingats in i.

Och man tenderar även att ställa krav på sin omgivning på ett överensstämmande sätt med de förändrade värderingarna man har (Baier och Svensson 2009 s. 163).

Genom rättsliga förändringar startar man processer som leder till att de sociala normerna förändras med tiden. Detta rör särskilt förändringar som ger starka signaler i form av övervakning och kännbara sanktioner. Rätten har via tvingande strukturer framkallat ett förändrat beteende och i förlängningen banat väg för sociala normbildningsprocesser har man även aktiverat den sociala kontrollen. Människor har inte bara att stå i relation till den via rätten skapade risken att ertappas utan måste även anpassa sig till risken att dömas av medmänniskor och de sociala sanktionerna som har anknytning till den sociala kontrollen (Baier och Svensson 2009 s. 164). Rättens kapacitet att förändra beteenden ligger även i det att sociala normer med tiden påverkar människors attityder och dessa attityder är emotionella kognitiva tumregler som vägleder människor i deras handlingar på likartade sätt som normer. Dock är attityderna något som kommer inifrån och att de utgör en individuell emotionell hållning till det egna beteendet. Det tar lång tid att forma människors attityder och detta sker framför allt i barndomen. Det är olika normstrukturer som spelar roll för formandet av individers attityder. Barn använder sin och vuxenvärldens handlingsinstruktioner i det att de formar sin personliga inställning till hur de bör förhålla sig till olika valsituationer i det dagliga livet (Baier och Svensson 2009 s. 164).

När det gäller normer och förhållandet till makt så utövar normer makt då de handlar om att bestämma och styra över andra. En person som är ställd inför ett handlingsalternativ kan alltid välja att inte följa en norm, särskilt om det är en social norm. Dock får man då ta kostnaden för normbrottet genom att acceptera de sanktioner man istället får stå inför. Men om man inte följt handlingsanvisningen så föreligger ingen makt. ”Mannen som norm” är ett exempel på att normer kan ha makt och flertalet exempel finns även inom klassnormer och statusnormer (Baier och Svensson 2009 s. 179-180). Det är rimligare att förklara normer som att de distribuerar makt. Det är inte normen som utövar makt i ett maktperspektiv utan det är de personer eller grupper som står bakom normen som reproducerar makten (Baier och Svensson 2009 s. 180).

7 Enkätundersökning

För att besvara mina forskningsfrågor har jag genomfört en enkätundersökning med kriminalvårdare på Anstalten Ystad. Då denna anstalt endast har kvinnliga intagna valde jag att utföra min undersökning där. Jag har även arbetat på anstalten som sommarvikarie och har på så sätt sedan tidigare kontakt med anstalten.

Före genomförandet av min enkätundersökning funderade jag även på att genomföra intervjuer med kriminalvårdare men då uppsatsen skall skrivas under en kort tidsperiod ansåg jag att det skulle vara mycket mer tidskrävande än enkätundersökning. Även under en intervju kan respondenterna påverkas av mig som intervjuare och min närvaro leda att de känner nervositet och stress då svar ska levereras på kort tid. Jag nämner nedan vad som är fördelar och nackdelar med enkätundersökning i jämförelse med intervjuundersökning.

Jag skickade mina enkätformulär till Anstalten Ystad till en kriminalvårdsinspektör. Som i sin tur sedan delade ut enkäterna till kriminalvårdare. Det är en form av postenkät som jag genomfört vilket även är den vanligaste formen av enkät. Sedan när formulären fyllts i skickas de tillbaka per post (Ejlertsson 1996 s.8).

Den undersökning jag genomfört kan även liknas vid en respondentundersökning där svarspersonerna själva och deras egna tankar som är studieobjekten. Det jag som forskare vill ta reda på i dessa typer av undersökningar är vad varje svarsperson tycker och tänker om det som undersökningen gäller, och därför ställs samma frågor till samtliga svarspersoner. För forskaren gäller det sedan att hitta mönster i svaren och att beskriva och förklara hur och varför olika grupper av respondenter skiljer sig åt med avseende på vad de svarar (Esaiasson et al 2007 s. 258). I min studie har jag använt mig utav kvalitativ metod trots att jag genomfört en enkätundersökning. Jag har brukat dels öppna frågor och jag har haft som utgångspunkt att se till Anstalten Ystad som ett enskilt fall och undersöka vilka normer kriminalvårdarna har om kvinnliga intagna på just denna anstalt. Jag har heller inte genomfört undersökningen med utgångspunkt att generalisera. Den är kvalitativ då min studie består av att förstå och att hitta ett slags handlingsmönster i kriminalvårdarnas behandling av de kvinnliga intagna. En kvantitativ studie handlar mer om att ange frekvenser eller att urskilja hur många procent av en viss grupp tycker si eller så och kvantitativa studier berör ofta statistik (Trost 2007 s. 23).

7.1 Fördelar

Nedan beskrivs de fördelar som anträffas vid genomförandet av enkätundersökning i relation till intervjuundersökning.

- Skulle jag istället ha genomfört intervjuer hade det tagit betydligt längre tid. I normalfallet hinner en intervjuare med betydligt mindre än 10 intervjuer per dag. I min enkätundersökning har respondenter svarat samtidigt och det har inte krävts någon närvaro av mig och på så sätt tagit kortare tid än vad det hade gjort med intervjuer. Datainsamling vid en postenkät är efter påminnelser i vanliga fall avslutad efter ca 1-2 månader oberoende av antalet respondenter. Dessutom är det så att när enkäten sedan är utskickad krävs endast en liten arbetsinsats innan materialbearbetningen kan påbörjas (Ejlertsson 1996 s. 10).
- Kostnaden är även lägre per respondent vid enkätundersökning än vid intervjuundersökning. Resekostnader är vanligt vid intervjuer, vilket jag inte erfarit vid enkätundersökning (Ejlertsson 1996 s. 10). Mina enkätundersökningar skickades i väg via e-mail och har i princip inte kostat någonting.
- Enkäter kan göras på större urval än intervjuundersökning, inte endast i relation till en viss kostnad utan även i relation till tiden. Med enkäter så hinner man med flera respondenter och de kan utföras samtidigt (Ejlertsson 1996 s. 10).
- Enkätundersökning kan även utföras normalt inom ett större geografiskt område. Vid en postenkät är kostnaden den samma oavsett var respondenterna bor (Ejlertsson 1996 s. 11). Jag som person medverkade inte vid utdelandet av enkäterna vilket hade krävts av mig vid intervju. Då undersökningen inte inträffade på min hemort så var enkätundersökning mest lämplig. Det hade krävts mer tid också om jag hade genomfört intervjuer då undersökningsplatsen var på annan ort.
- Ytterligare fördel med enkätundersökning som jag utfört är att respondenten i lugn och ro har haft möjlighet att fundera på frågorna i enkäten. Det har inte funnits någon tidspress på att ge svar snabbt. Vid en intervju kan respondenten istället känna press i och med att intervjuaren väntar på svar. Det finns även gott om tid och möjlighet vid en enkätundersökning att kontrollera faktauppgifter (Ejlertsson 1996 s. 11).

- Frågeformulären var standardiserade i enkäten, dvs. alla frågor har presenterats på samma sätt för alla respondenter. Om utformningen av frågorna också är korrekt, blir det därigenom förhållandevis lättolkade resultat. Vid en intervju däremot går svaren genom intervjuaren, och möjligheten finns därmed att de blir förvanskade (Ejlertsson 1996 s. 11).
- Vid enkätundersökning så finns det ingen risk att råka drabbas av den så kallade intervjuareffekten, där respondenten vid en intervju i någon grad påverkas av intervjuarens sätt att ställa frågor och följdfrågor (Ejlertsson 1996 s. 11).
- En avslutande fördel med enkätundersökningen är att känsligare frågor som kriminalitet och könsfrågor, som min undersökning handlat inom, är enklare för respondenten att besvara i enkät. Fördelen är att respondenten slipper att uttala sig muntligt för en främmande person. Genom att skriftligt svara på frågor och utan närvaro av intervjuaren så känner respondenten sig inte iakttagen och kan istället svara på vad han/hon verkligen tänker och känner i frågan det gäller om. Förutsättningen då är ju att det är anonymitet som föreligger vilket det varit i min undersökning (Ejlertsson 1996 s. 11).

7.2 Nackdelar

I följande avsnitt nämns de nackdelar som kan förekomma vid utförandet av enkätundersökning i relation till intervjuundersökning.

- Enkätundersökning ger oftast större bortfall än intervjuundersökning. Man får också en bättre kontroll över skälen till att personerna i bortfallet inte velat vara delaktig efter en personlig kontakt jämfört med uteblivet frågeformulär (Ejlertsson 1996 s. 11). Dock har jag bett respondenterna att motivera om varför de, om så vore fallet, inte valt att vilja svara på en fråga i övriga kommentarer mot slutet av frågeformuläret. Det är detta som kan vara ett problem vid enkätundersökning, att få reda på varför respondenten inte svarat på vissa frågor. Vid min undersökning blev det en del bortfall i och med att respondenterna på en del frågor inte gav något svar alls och jag har bara kunnat spekulera om varför de inte svarat. Det är en nackdel med enkätundersökning.
- Frågeformuläret kan inte innehålla så många frågor vid en enkätundersökning. Som tumregel brukar det vara så att det högst får ta en halvtimme att fylla i formuläret. I min undersökning bestod

frågeformuläret av 16 frågor exklusive följdfrågor. Vid ett större omfång än så hade det tagit längre tid att besvara frågorna, då flertalet av frågorna krävde mer utvecklande svar än endast ja eller nej. Jag förmodar även att många fler frågor än det antal jag hade i undersökningen hade varit krävande av respondenten och gjort det mödosamt och ansträngande för denne att delta. Antalet möjliga frågor påverkas dock av följbrevet och även enkätens layout och frågornas utformning (Ejlertsson 1996 s. 12).

- Vid en intervju kan respondenten ställa frågor till intervjuaren kring det han/hon inte förstår och svar som grundar sig på uppenbara missuppfattningar kan korrigeras. Detta kunde dock inte genomföras vid min enkätundersökning då jag inte var närvarande. I enkätundersökningar kan detta endast elimineras genom att ställa klara och välgenomarbetade frågor (Ejlertsson 1996 s. 12).
- Ytterligare nackdel är att identiteten inte kan styrkas vid en postenkät. Problemet är att man inte kan vara säker på vem som svarat på postenkäten (Ejlertsson 1996 s. 12). Är det verkligen kriminalvårdaren som besvarat mina frågor? Då kriminalvårdaren anonymt besvarat mina frågor kan jag inte vara helt säker på att det är de som svarat.
- Intervjuundersökning ger möjlighet till mer komplicerade frågor och att gå mer på djupet genom att följdfrågor kan ställas. Då enkäten redan är färdigkonstruerad fråntar man sig alla möjligheter till ytterligare information. Det är i så fall enkätens öppna frågor som ger möjlighet till fördjupning (Ejlertsson 1996 s. 12). Då jag har följdfrågor så har det dock funnits en viss fördjupning i mina frågor men det har varit alternativt att besvara dessa.
- Personer som har svårt att läsa eller att uttrycka sig i skrift eller som har problem med att fylla i formulär hamnar i bortfallsgruppen vid en enkätundersökning. Vid intervju kan det vara lättare för dessa personer att uttrycka sig (Ejlertsson 1996 s. 12). Men då det är kriminalvårdare och en yrkesgrupp så antog jag att det ej skall vara så speciellt stort bortfall men dock fick jag inte så många besvarade enkäter som jag hade tänkt.

7.3 Urval

I min enkätundersökning har jag i mitt urval av respondenter använt mig utav ickeslumpmässiga urval och bekvämlighetsurval vilket innebär att man så att säga ”tager vad man haver”. Man tar det som man kan ta eller rimligen ta, alltså det som är lämpligt i studien man utför (Trost 2007 s.31). Jag har delat ut mina enkäter till en avdelning på Anstalten Ystad där 15 kriminalvårdare arbetar sammanlagt och det har varit frivilligt för kriminalvårdarna att delta i undersökningen. På så sätt har de som velat och kunnat delta i enkätundersökningen gjort det, och jag har varit tvungen att anpassa mig till detta. I mitt urval har jag även valt ut att genomföra enkätundersökningen med de kriminalvårdare som både arbetat med kvinnliga och manliga intagna för att på så sätt kunna göra en jämförelse.

7.4 Operationalisering

Genom att börja med att skriva ner problemområden enligt syfte och problemformulering och sedan bryta ner frågeområdena i sina beståndsdelar och göra dem mer konkreta sker en operationalisering. För varje delkomponent utformas en mätbar variabel dvs. operationalisering av delkomponenterna. Vid en enkätundersökning är det den enskilda frågan som är den mätbara variabeln (Ejlertsson 1996 s. 41). Operationalisering skall vara på så sätt att hela problemområdet täcks in, samtidigt som frågorna skall ställas så att kvaliteten i svaren blir bra, mätmetoden skall ha hög validitet och reliabilitet (Ejlertsson 1996 s. 42).

7.5 Validitet och reliabilitet

Validitet definieras i Esaiassons m fl. som följande; överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator, frånvaro av systematiska fel och att vi mäter det vi påstår att vi mäter (2007 s. 63). Validiteten i min enkätundersökning är god då jag följt definitionerna av vad validitet innebär. Frågorna har fokuserat kring de normer kriminalvårdarna har om den kvinnliga intagna på Anstalten Ystad och jag har sökt att granska hur de handlar i olika situationer. De frågorna jag har valt att ställa i enkätundersökningen stämmer väl in på de forskningsfrågor jag utgått från i min studie.

Bristande reliabilitet orsakas i en undersökning i första hand genom slump och slarvfel under datainsamlingen och den efterföljande databearbetningen (Esaiasson m fl. 2007 s.70). I min enkätundersökning är det så att det uteblivit

svar av respondenter på ett antal frågor och det har lett till att jag ifrågasatt mitt formulering av ett antal frågor. Det finns möjlighet att frågorna varit för akademiskt formulerade vilket lett till att respondenterna inte kunnat ge svar för att de inte har begripit sig på frågans innebörd.

7.6 Frågekonstruktion

Det finns vissa faktorer som är viktiga att ha med sig vid konstruktion av frågor till en enkätundersökning. Jag tar i detta avsnitt upp några av de viktigaste delarna att tänka på vid konstruktion av frågor och som jag tog hänsyn till i min enkätundersökning.

- Enkelt språk är viktigt att tänka på vid skrivandet av frågor då man skall anpassa sig till den målgrupp man undersöker. I mitt fall är det kriminalvårdare som är målgrupperna och för att det skall bli så tillförlitliga svar som möjligt i enkätundersökningen är det därför bra att frågorna förstås på enklast sätt. Även då det är kriminalvårdare så är det trots allt vanliga människor från allmänheten som har besvarat mina frågor och jag har då försökt att anpassa mina frågor till dem. Är man verksam inom ett visst område kan man lätt ta för givet förståelsen av vissa ord som kanske i allmänheten uppfattas på ett annat sätt. Språket skall alltså vara så enkelt som möjligt (Ejlertsson 1996 s 42).
- Entydiga frågor underlättar även då frågorna inte skall kunna tolkas på flera olika sätt. Om man vid värderingen av svaren efter enkätundersökningen är utförd inte riktigt vet hur de svarande tolkat själva frågan blir det väldigt svårt att bedöma och utvärdera svaren (Ejlertsson 1996 s 43-44). Jag har försökt att formulera så entydiga frågor som möjligt och inte blanda in för många begrepp i själva frågan. Vissa ord har jag dock fått byta ut eller ändra flera gånger då de annars lätt kunde misstolkas. Frågorna bör vara enkla och lättbegripliga för att få svar på det som man verkligen vill få reda på (Trost 2007 s. 91).
- Att ställa en fråga per fråga och inte flera frågor i en är även det viktigt att tänka på vid frågekonstruktionen. Det är bättre att istället dela upp frågorna i delfrågor och ställa upp dem var för sig (Ejlertsson 1996 s 51). I mina frågor till kriminalvårdarna har jag sökt att ställa en fråga per fråga, dock har jag i de flesta frågor följdfrågor med anledning till att få veta så mycket som möjligt om varför och hur de svarande agerar vid olika situationer. I en del frågor har jag inte varit tillfredsställd med att bara veta ja eller nej utan jag har strävat efter att få veta mer än så.

Jag har haft som utgångspunkt att få svarspersonerna att tänka till och fundera kring varför de agerar som de gör.

- Omotiverat långa frågor kan vara ett problem vid enkätundersökning. Det kan vara svårt att hålla i minnet långa formuleringar och kan lätt glömmas bort vad de innehöll i början. Det kan ses som trist för svarspersonen att behöva läsa en lång text med inte alltför intressant innehåll (Trost 2007 s. 86). Det är bättre att istället dela upp frågorna i flera för att få reda på det man verkligen vill i frågorna. I min undersökning har jag haft relativt korta frågor. Jag har inte haft någon text före själva frågan och inga långa formuleringar, utan jag har fokuserat på att få med allt jag vill ta reda på i själva frågan och inte krångla till eller göra det allt för krävande för svarspersonen att besvara.
- Kunskapsfrågor är oftast meningslöst att inkludera i en enkätundersökning. Frågor som är sådana har vanligtvis låg validitet. Rätta svar kan bero på att antingen svarspersonen känner till det rätta svaret eller att han/hon tagit reda på det (Ejlertsson 1996 s. 50). I min enkätundersökning har jag haft som utgångspunkt att ta reda på hur kriminalvårdarna behandlar den kvinnliga intagna på anstalt och undersöka de normer kriminalvårdarna har om kvinnliga intagna. Mina frågor har då anpassat sig till att ta reda på de handlingar de gör och kunskapsfrågor har inte då varit av intresse för min uppsats.

8 Resultat av enkätundersökningen

I enkätundersökningen som jag genomfört med kriminalvårdare arbetande på en anstalt med enbart kvinnliga intagna i Ystad var tre av de nio respondenterna män och resten kvinnor. Sex respondenter av nio var över 40 och de tre övriga var i åldrarna mellan 25-32. Den äldsta respondenten var 61 år. Respondenterna har arbetat i varierande antal år på anstalt. Två av dem har arbetat på anstalt i över 20 år och fyra respondenter har arbetat på anstalt i 5 år eller mindre. I frågan gällande hur länge kriminalvårdarna arbetat med kvinnliga intagna angav flertalet att de arbetat med dem i tre år eller mindre. Hela sex respondenter angav detta. Den respondent som i längst tid arbetat med kvinnliga intagna hade gjort det i 14 år. Alla respondenterna har arbetat med manlig intagna vilket även var ett urval jag hade före enkätundersökningens utförande för att då kunna jämföra behandlingen utförd av kriminalvårdare gällande kvinnliga intagna och manliga intagna. Nedan läses de frågor som jag ämnade få mer utvecklande svar av respondenterna i och med innehavandet av följdfrågor efter en ja och nej fråga.

Då enkätundersökningen varit anonym att delta i har jag numrerat respondenterna mellan 1 och 9. Hela frågeformuläret och även följebrevet finns att läsas i slutet av uppsatsen, i bilaga 1 och 2.

Fråga 6. Tror du att du behandlar den kvinnliga intagne annorlunda om hon är förälder på anstalten Ystad? Om ja, på vilket sätt då tror du?

På denna fråga svarade fyra respondenter ja, fyra respondenter svarade nej och en respondent uppgav inget svar. Respondent nr 7 som är manlig kriminalvårdare svarade att man underlättar kontakt med familjen men att det får vara inom ramarna. Han svarade även att det är extra viktigt att tänka på att barnen har rätt till sina föräldrar, och ej tvärtom. Ytterligare två kvinnliga respondenter (nr 5 och 6) som svarade jakande på spørsmålet menade att de agerade ur barnens perspektiv och för att göra det så bra för dem som möjligt. De tänker på barnens bästa. En kvinnlig kriminalvårdare (nr 9) svarade istället att ofta är kvinnor mer engagerade i barnen varför mer tid läggs på barnfrågan.

Fråga 7. Tror du att kvinnliga intagna oftare får träffa sina barn än manliga intagna på anstalter i Sverige? Om ja, hur kommer det sig tror du?

På denna fråga svarade fem respondenter ja, två respondenter svarade nej och två respondenter gav inget svar alls på frågan. Bland de manliga kriminalvårdarna uppgav respondent nr 4 att barnen har en närmare relation till mamman och respondent nr 7 svarade ja och tillade att han tror att fler kvinnliga intagna har vårdnaden om barnet och således har mer besök än männen.

Gällande de kvinnliga kriminalvårdarna uppgav respondent nr 6 ett jakande svar och skrev även i frågeformuläret att kvinnliga intagna anser sig ha ”bättre”

relation till barnen än pappan och att oftast är det mamman som tar hand om barnet på utsidan. En annan kvinnlig kriminalvårdare menade att kvinnors intresse av att träffa barnen i anstalt är större än vad de manliga intagna har. Respondent nr 1 svarade även hon ja och skrev ytterligare att kvinnliga intagna frågar efter sina barn. Manliga har oftast en ”ren” tjej som tar hand om hem och barn.

Fråga 8. Visar du mer medkänsla mot kvinnliga intagna än vad du skulle göra mot manliga intagna? Om ja, varför tror du att du gör det?

Tre respondenter svarade ja på denna fråga. En manlig kriminalvårdare (respondent nr 4) svarade ja och tillade även att kvinnor har oftare mer komplicerad bakgrund innan de hamnar i fängelse. En annan kvinnlig kriminalvårdare (respondent nr 1) svarade ja och skrev även att de manliga intagna kanske skulle tro att hon var intresserad av honom och missuppfatta känslan om hon visade medkänsla mot honom. Ytterligare en kvinnlig kriminalvårdare svarade att man arbetar fysiskt nära kvinnliga intagna och kvinnor har ofta generellt ett större behov av att verbalt uttrycka känslor. Fyra personer svarade nej på denna fråga och två personer gav inget svar alls.

Fråga 9. I en studie som tidigare utförts på en kvinnlig anstalt ansåg de intagna att de blev behandlade som barn av kriminalvårdarna. Känner du som kriminalvårdare att du behandlar de kvinnliga intagna som barn på Anstalten Ystad? Om ja, på vilket sätt gör du det, tror du?

På denna fråga svarade åtta respondenter nej och en respondent gav inget svar.

Fråga 10. Är det skillnad på vad du som kriminalvårdare låter kvinnliga intagna få ha på sina rum än de manliga intagna på anstalt? Om ja, vad är skillnaden?

Denna fråga gav mest jakande svar. Åtta respondenter svarade ja och endast en respondent svarade nej. Bland de manliga respondenterna (nr 3,4 och 7) skrev de att kvinnor har mer smink och personliga saker. En av de manliga respondenterna svarade att kvinnor har sådant på sina rum som ”hör kvinnor till”. Respondent nr 4 besvarade ja och menade att så ser det ut hemma. De kvinnliga kriminalvårdarna skrev även de att de kvinnliga intagna har mer smink, hygienartiklar och även handarbete än de manliga intagna. Respondent nr 9 skrev att kvinnor i större utsträckning exempelvis handarbetar, använder hygienartiklar och smink och respondent nr 5 angav att det är ett gemensamt beslut för anstalten, kvinnor har behov av smink och andra typiskt kvinnliga saker. Respondent nr 8 var även hon inne på samma spår som de övriga kriminalvårdarna och angav att de kvinnliga intagna fick inneha handarbete och fler hygienartiklar pga. de är kvinnor. Ytterligare en kvinnlig kriminalvårdare (respondent nr 6) svarade ja men hade en mer ifrågasättande syn på det hela än de övriga respondenterna och skrev att ”tyvärr anses det vara mer ok för en kvinna att ha större innehav ”för att de är ju kvinnor” inte helt ok, brandrisken är densamma och visitation lika viktig, så varför denna skillnad?”

Fråga 11. Sker det samma säkerhetsarbete gentemot kvinnliga intagna som mot manliga intagna på anstalt? Varför, varför inte tror du?

Fyra respondenter svarade nej på denna fråga medan fyra respondenter svarade ja och en respondent angav inget svar alls. De manliga kriminalvårdarna (respondent 3,4 och 7) svarade alla nej och en av dem angav att kvinnor inte är lika våldsbenägna som män och respondent nr 7 menade att innehavsmässigt så var det inte samma säkerhetsarbete men menade att kvinnor behöver mer saker i övrigt, han skrev även att dock kan det på vissa håll daltas mer med kvinnor. Respondent nr 4 svarade att det inte behövs samma säkerhetstänkande mot kvinnliga intagna som mot manliga intagna. Respondent nr 8 som är kvinnlig kriminalvårdare skrev att kvinnor missköter sig inte på samma vis som män och misskötsamheten gällande kvinnliga intagna ser annorlunda ut jämfört med män. De respondenter som svarade ja på frågan var alla kvinnliga kriminalvårdare. En respondent (nr 6) skrev att det är samma säkerhetsarbete på pappret men inte i verkligheten. Respondent nr 9 svarade ja och skrev även att detta dock skall anpassas då säkerhetsarbetet mer borde riktas mot den problematik som finns bland kvinnor. Ytterligare en respondent (nr 1) skrev att föreskrifterna är desamma för kvinnliga och manliga intagna.

Fråga 12. Beter du dig annorlunda om du skall besöka en intagen på sitt rum beroende på om det är en man eller kvinna? Om ja, hur betar du dig annorlunda?

Fem respondenter angav jakande svar på denna fråga och två av de manliga kriminalvårdarna menade att eftersom de är män så vill de helst inte vara ensam med en kvinnlig intagen på sitt rum. Respondent nr 7 angav att han gärna vill ha en kollega med sig för att han är man och vill undvika att bli anklagad för diverse. En kvinnlig kriminalvårdare (respondent nr 6) skrev att hon aldrig skulle gå in till en manlig intages rum och stänga dörren. Respondent nr 1 svarade även hon detsamma på frågan. Respondent nr 8 skrev att då hon är kvinnlig kriminalvårdare så är det mer accepterat att vara fysiskt nära en kvinnlig intagen. Tre respondenter svarade nej på frågan och en respondent angav inget svar alls.

Fråga 13. Finns det en skillnad i utbildningen för kriminalvårdare på hur man skall behandla kvinnor och män i anstalt? I så fall vad är denna skillnad?

På denna fråga svarade flertalet respondenter nej och två respondenter svarade ja, och en av dem angav att hon inte gått utbildning än. En av de respondenterna som svarade ja angav att hänsynen till kvinnliga behov är skillnaden.

Fråga 14. Vilka skrivna normer och regler utgår du ifrån vid behandling av kvinnliga intagna på Anstalten Ystad? Ge exempel på några av dessa.

Sex respondenter angav i denna fråga att det fanns skrivna normer och regler gällande behandlingen av kvinnliga intagna på anstalten. De nämnde Kval, ordningsregler, respekt, lyhördhet, innehavsregler.

På frågan angav tre respondenter inget svar.

Fråga 15. Finns det några oskrivna normer och regler om behandlingen av kvinnliga intagna på Anstalten Ystad som du agerar utifrån? Vilka är dessa?

Vi denna fråga svarade flertalet respondenter nej och fyra respondenter angav inget svar på frågan.

Fråga 16. Vilka är de största skillnaderna med att arbeta med kvinnliga intagna och manliga intagna tycker du?

På denna fråga var det två respondenter som inte angav något svar på frågan varav en av dem ansåg att frågan var alldeles för stor och krävande att besvara.

De övriga svarade följande:

”Du får oftast bättre kontakt med de kvinnliga intagna. De manliga får du oftast inte närmare kontakt med då de känner ett grupptryck från de andra intagna: ”Man pratar inte med en plit” ”(Manlig respondent nr 3)

”Mer kontaktmanskap med kvinnor”(Manlig respondent nr 7)

”Det finns en ”ödmjukare” atmosfär hos kvinnliga intagna, inget större utåtagerande”(Manlig respondent nr 4)

”Kvinnliga ifrågasätter allt och tar inte ett nej”(Kvinnlig respondent nr 2)

”Män är fysiska, kvinnor är psykiska, så ja det är skillnad” (Kvinnlig respondent nr 1)

”Kvinnor har en trasigare och svårare bakgrund”(Kvinnlig respondent nr 5)

*”Arbetar mer fysiskt och verbalt med kvinnliga intagna”
(Kvinnlig respondent nr 8)*

9 Analys

I denna analysdel utvärderar jag den enkätundersökning jag genomfört med kriminalvårdarna utifrån Michel Foucaults teori om makt och disciplinering, Ingrid Landers, Simone De Beauvoirs och Frances Heidensohns teorier kring genus och kön, och även Håkan Hydéns, Matthias Baiers och Måns Svenssons teorier kring normer. Jag har delat upp analysen i kapitel för att det ska bli lättare att utläsa de olika teoriernas innehåll i förhållande till enkätundersökningen.

9.1 Michel Foucault: Själen är kroppens fängelse

Michel Foucaults teori använder jag mig av för att på så sätt förklara de normernas ursprung som kriminalvårdarna har om de kvinnliga intagna. Makten menar Foucault finns överallt (Foucault 1980 s. 118-119). Panopticon- begreppet som Foucault använder sig utav och där fången ständigt övervakas vilket gör att denne ändrar sitt beteende (Foucault 1998 s. 235). Panopticon kan förklara den syn som kriminalvårdarna har om de kvinnliga intagna, de normer de har kommer från ett slags öga som vakar dem och får dem att agera som de gör i vissa situationer med de kvinnliga intagna. Då de manliga kriminalvårdarna inte besöker den kvinnliga intagna på sitt rum för att det inte ska misstolkas och för att han inte ska bli anklagad för ”diverse”, som en kriminalvårdare uttryckte sig, kan vara att de ständigt känner sig övervakade av en makt som iakttar dem i sitt arbete med de intagna och leder till att de handlar som de gör med de kvinnliga intagna.

Foucault menar att det sker en inspektion som fungerar oavbrutet och att det alltid vakar ett öga för att förebygga oordning, stöld och plundring i städer och för att få befolkning att lyda (Foucault 1998 s. 228). Detta vakande öga kan bestå av staten och rätten som kan ses som en fungerande makt för att bevara de normer vi har om exempelvis kvinnan, vi alla känner oss övervakade och agerar utefter detta i hela samhället.

Själen är enligt Foucault kroppens fängelse. Det är själen och kroppen som är ursprung till beteendet och därför är det där som straff skall sättas in. Foucault menar att straffet snarare bör grunda sig på en genomtänkt manipulering av individen än på konsten att väcka föreställningar (Foucault 1998 s. 151). Då kvinnan genom att vara en ”avvikande” kvinna då hon sitter inne på anstalt så skall hennes själ förändras genom att bli en duglig kvinna. Smink och hygienartiklar som kvinnorna har på sina rum och som flera av de intervjuade kriminalvårdarna ansåg att de hade för att de just är kvinnor kan ses som ett sätt att anpassa kvinnorna till hur de bör vara som kvinnor, vilket de misslyckat med då de är ”avvikande” och begått brott och sitter inne på anstalt.

Maktutövning över individen kan ske genom att disciplinering. Foucault skriver att dels kräver disciplinen ibland en sluten miljö, skapandet av en specifik plats som inte har ett samband med andra platser och som är sluten om sig själv. Det är den disciplinära enformighetens skyddade ort (Foucault 1998 s. 174). Anstalten kan vara denna plats där disciplineringen av den ”avvikande” kvinnan sker. Det är där hon lär sig hur hon som kvinna bör vara och återställs till verkligheten och samhället. Det är kriminalvårdarna som ständigt möter de kvinnliga intagna och det är kriminalvårdaren och kriminalvårdens normer de utgår ifrån då de fattar beslut i olika sammanhang. Vid frågan på om det är skillnad på vad kvinnliga intagna och manliga intagna får ha på sitt rum så svarade flertalet smink och hygienartiklar och en av kriminalvårdarna svarade att det var:

”..gemensamt beslut för anstalten”

Det är då anstalten som har vissa normer för hur kvinnliga intagna skall vara. De tycks anse att det är nödvändigt för kvinnor att ha smink på anstalten då det är något som tillhör att vara kvinna. Normerna som anstalten har förs då vidare till kriminalvårdarna som skall handla och agera utifrån dessa. Det är en slags maktutövning som anstalten utför då de på detta sätt disciplinerar individen som är kvinnlig intagen.

”Disciplinen skapar i första hand levande tablåer som förvandlar de otydliga, onyttiga eller farliga mängderna till ordnade mångfalden” (Foucault 1998 s. 174).

Som Foucault nämner så existerar normaliseringsdomarna ständigt. Det finns överallt en så att säga normaliseringsmakt. Lärare, läkare, socialarbetare och domare låter alla det universellt normativa råda, och var och en av dem, på den punkt han befinner sig låter kroppen, rörelserna, beteendet, uppförandet, färdigheterna och prestationerna lyda under normerna (Foucault 1998 s.353) På anstalten är det istället kriminalvårdarna som är normaliseringsdomarna, dock har de ju regelverk att följa men då jag fick varierande svar på en del frågor så agerar de trots det utifrån egna normer och värderingar vid flertalet handlingar gällande beslut angående de kvinnliga intagna.

9.2 Kvinnokroppen och kvinnoroller

I barndomen blir flickor tidigt objektifierade i och med att vi lär oss i unga år att inte vara högljudda och bete oss som pojkar. Vi fostras till att vara lugna och fina. Vi ska inte vara för vilda utan vara rara och söta. Simone de Beauvoir menar att vi inte föds till kvinnor utan det är något som vi skapas och fostras till utav samhället (De Beauvoir 2002 s. 325). Då jag i enkätformuläret ställde frågan ” vad är den största skillnaden med att arbeta med kvinnliga och manliga intagna?” gav respondenterna olika svar. En kriminalvårdare förklarade att det var en mer ödmjukare atmosfär hos de kvinnliga intagna än hos de manliga intagna och en respondent menade att kvinnor är mer psykiska och män mer fysiska. Grundade på dessa svar visar det sig som att det finns skillnader på manliga och kvinnliga

intagna på anstalt. De tycks även vara ganska stora skillnader. Det kan bero på de normer vi växer upp med under barndomen och de tror jag även förstärks under vuxen ålder. Kvinnor fostras som Simone de Beauvoir menar till passivitet, tillgjordhet och moderskap (2002 s. 325-326). På anstalten tycks det visa sig med en ödmjukare atmosfär och som en kriminalvårdare beskrev att de får bättre kontakt med de kvinnliga intagna än med manliga intagna. Heidensohn skriver att kvinnor ses som det omtänksamma, mjuka och svaga könet. Kvinnor är de som bär på barn och agerar mer likt ett barn (Heidensohn 1994 s. 165). I enkätformuläret till kriminalvårdarna ställde jag frågan om de anser sig behandla de kvinnliga kriminalvårdarna som barn och på den frågan svarade flertalet nej. Dock svarade en respondent på frågan, vad den största skillnaden är med att arbeta med manliga och kvinnliga intagna, att det daltades för mycket med kvinnliga intagna. Ytterligare en kriminalvårdare svarade att kvinnliga intagna ifrågasätter allt och godtar inte ett nej. Detta kan liknas vid att de trots allt delvis behandlar de intagna som barn även då de har besvarat nej på frågan.

Enligt Heidensohn så har kvinnor en roll att bevara och säkra sociala relationer i samhället då sociala relationer även är en bas för order i samhället. Även vårdandet av dem som inte kan ta hand om sig själva är ett uppdrag som till största del lämnas till kvinnor och är förväntat av dem att göra (Heidensohn 1994 s. 168) Denna roll tycks kvinnan ha på anstalten också då en respondent av de tillfrågade kriminalvårdarna beskrev att de kvinnliga intagna var mer verbala och fysiska än manliga intagna, vilket då verkar som att de är mer sociala och att det är viktigt att ha sociala relationer även på anstalten.

När det gäller kvinnan och moderskapet skriver Lander bland annat att sexualitet har varit reserverad mannen medan graviditet och amning varit det som blivit kvinnans frukt av mannens sexualitet och vilket är ett resultat av politiska strävanden och maktutövning (Lander 2003 s. 34). Hon skriver även att normativ femininitet innebär att det utövas en kontroll, en maktutövning som återskapar den dualistiska föreställningen om manliga och kvinnliga värden, där det kvinnliga står för det omsorgsfulla, vilket framkommer i föreställningen om den naturliga modersinstinkten (Lander et al 2003 s. 30). I enkätformuläret till kriminalvårdarna ställde jag frågan om den kvinnliga intagna behandlas annorlunda om hon har barn och cirka hälften av de intervjuade svarade ja på denna fråga och de menade att de gjorde det för barnens bästa, att de skall ha rätt till sin förälder. En kriminalvårdare svarade också att kvinnor är oftast mer engagerade i barnen och därför läggs mer tid på barnfrågan. Det framstår av de jakande svaren på denna fråga som att det finns en tanke om att kvinnor har en modersinstinkt och att den ska bevaras på anstalten. Simone de Beauvoir skriver:

”då kvinnan är den som även föder barn så innebär det en roll som moder och det är genom moderskapet kvinnan fullbordar sitt fysiologiska öde, det är hennes ”naturliga” kallelse eftersom hennes organism är inriktad mot artens fortsatta existens” (De Beauvoir 2002 s. 577)

Det är naturligt att då kvinnan föder barn att det är hon som är modern och skall då fullborda detta uppdrag inne på anstalten. Denna roll tycks vara viktig och det tycks även vara väsentlig att bevara på anstalten. Ytterligare en fråga ställdes inom ämnet, nämligen om kriminalvårdarna trodde att kvinnliga intagna oftare fick träffa sina barn än manliga intagna. De svar jag fick av de intagna var bland

annat att barnen oftare har en närmare relation till sin mamma och att oftast har kvinnorna vårdnaden om barnen och att kvinnorna frågar mer efter sina barn än de manliga intagna gör. Detta visar även på som Lander skriver att det kvinnliga står för det omsorgsfulla, vilket framkommer i föreställningen om den naturliga modersinstinkten. Lander menar även att i våra föreställningar om världen är den om könsskillnaderna en av de mer grundläggande och färgar hela vår sociala tillvaro. Detta gäller inte bara förhållandet mellan män och kvinnor utan den sociala strukturen är bekönad i vårt samhälle. Arbetsfördelning och föreställningen om kvinnan som omvårdande och mannen som kreativ och skapande är exempel på den bekönade struktur vi lever i (Lander et al 2003 s.30-34). En kriminalvårdare ansåg att kvinnliga intagna oftare har en närmare relation till sina barn än manliga intagna vilket ytterligare kan komma ifrån föreställningen om kvinnan som moder och mer omvårdande och omhändertagande än mannen.

På frågan om det är samma säkerhetsarbete för kvinnliga intagna som för manliga intagna svarade fyra respondenter nej och de svar jag fick var bland annat att kvinnor inte är lika våldsbenägna som män, och att kvinnor inte missköter sig på samma vis som män och att misskötsamheten ser annorlunda ut än den för män och det behövs inte samma säkerhetsarbete som för män. Lander skriver att för att vara en respektabel kvinna så finns det en normativ femininitet som man skall förhålla sig till i samhället. Genom denna normativa femininitet sker kontrollen av kvinnan i det dagliga livet som internaliseras till en självkontroll och även en kontroll mellan kvinnor. De rådande genussystemen reproduceras genom vårt sätt att prata, och uttrycka oss (Lander et al 2003 s.41-42). Kvinnor skall inte vara våldsamma och därför kontrollerar vi kvinnor oss själva och även andra kvinnor till att vara kontrollerade och sansade. Vi visar inte styrka och våld för då framstår vi inte som en respektabel kvinna. Att det då inte, enligt hälften av de tillfrågade respondenterna, finns samma säkerhetsarbete för män och kvinnor på anstalt visar att kriminalvården och kriminalvårdarna kan ha en norm om att kvinnan inte är våldsbenägen och att hon är mer annorlunda än mannen gällande den frågan. Det visar på att det existerar normer på anstalten som Simone De Beauvoir beskriver, att kvinnor tidigt i barndomen blir objektifierade i och med att vi lär oss i unga år att inte vara högljudda och bete oss som pojkar. Vi fostras till att vara lugna och fina. Vi ska inte vara för vilda utan vara rara och söta (De Beauvoir 2002 s. 325).

9.3 Den avvikande kvinnan

I Landers forskning om de olika program och behandlingstankar som fanns vid kriminalvårds- och behandlingsinstitutioner, antogs kvinnor som var missbrukare behöva kunskaper om matlagning, kropps- och hälsovård, eftersom de ansåg att de saknade och behövde dessa kunskaper. Kriminalvårdarna använde även ord som tjejer när de skulle beskriva kvinnorna. Detta kan ses som ett uttryck för maktrelationer och att kvinnorna ses som omogna. Lander menar att det

synliggörs en föreställning om att orsakerna till deras avvikelser är att de saknar de så kallade kvinnliga värdena (Lander et al 2003 s. 34).

Som jag tidigare nämnt menade en kriminalvårdare att de daltades för mycket med kvinnor och en annan respondent skrev i enkätformuläret att kvinnor aldrig tar emot ett nej och ifrågasätter allt. Att ett antal respondenter gav detta till svar tyder på att det finns en maktrelation mellan de kvinnliga intagna och kriminalvårdarna, att en del kriminalvårdare ser kvinnorna som omogna och barnsliga.

Lander skriver att kvinnor kontrolleras genom föreställningarna om den avvikande kvinnan, den dåliga kvinnan. Denna kontroll och normalisering pågår inte bara inom kriminalvården utan i det dagliga livet, i förhållande till hur vi förväntas tala, klä och sminka oss, hur vi går och för oss på ett lämpligt sätt (Lander et al 2003 s. 39). Tidigare nämnde jag att kvinnorna på anstalten får inneha personliga saker som smink och hygienartiklar av olika slag vilket visar på de normer kriminalvården har om kvinnan och att smink är viktigt att ha även på anstalt. Smink är en norm förknippad med rollen att vara kvinna.

I ytterligare forskning som Lander utfört kring kvinnors narkotikamissbruk fann hon att dessa kvinnor var medvetna om sin avvikelse och att de fått sina historier tolkade åt sig av bland annat kriminalvårdare, poliser och av anhöriga som inte använde sig av droger eller befinner sig i samma situation som dem. Deras avvikelser förstärktes av det stigma som deras liv blivit beklätt med. Människorna i omkretsen kring den missbrukade kvinnan vill få henne att inse att hon är avvikare för att hon skall kunna påbörja ett nytt normalt liv (Lander et al 2003 s. 38). I frågan om vad som är den största skillnaden med att arbeta med kvinnliga och manliga intagna svarade en respondent att kvinnor har en trasigare och svårare bakgrund. Denna syn om den intagna kvinnan kan förstärka den avvikelser som det redan innebär genom att sitta inne i fängelse. Kriminalvårdaren har redan en förutfattad mening om hur kvinnan som sitter inne på anstalt är och då kanske arbetar utifrån denna "fördom". Lander skriver att ingen vill vara den lösaktiga kvinnan och kallas för slampa och hora och det gör att livet blir en ständig balansgång som gör att kvinnor håller sig i skinnet. Detta är en kontroll av kvinnans sexualitet och en föreställning om henne som den fläckfria madonnan (Lander et al 2003 s. 41). Ett exempel som synliggör detta är en kriminalvårdares svar på frågan om de tror att kvinnliga intagna får träffa sina barn oftare än manliga intagna. Kriminalvårdaren svarade att kvinnliga intagna anser sig ha "bättre" relation till barnen än pappan och att oftast är det mamman som tar hand om barnet på utsidan. I och med att den kvinnlige intagne försöker upprätthålla sig som den goda modern som bryr sig om sina barn är ett sätt att framställas som den fläckfria madonnan och att påbörja ett nytt normalt liv och inte längre vara den avvikande kvinnan.

Heidensohn menar att kvinnor inte passar in i straffsystem och att fängelser är allt för tydligt designade för att behandla den brottslighet som utförs av män (Heidensohn 1994 s. 82). På frågan om det sker samma säkerhetsarbete gentemot kvinnliga intagna som mot manliga intagna svarade cirka hälften ja och hälften nej. De respondenter som svarade nej på frågan menade bland annat att kvinnor är inte lika våldsbenägna och att de missköter sig inte på samma sätt som män.

Brottsligheten för män och kvinnor tycks vara olika och därför bör kanske även behandlingen av dem på anstalt vara så också. Fler kvinnor än män som är intagna på anstalt är drabbade av psykiska problem. Kvinnors psykiska och fysiska behov i fängelse är även varierande och mer komplex än den som finns hos män. Kvinnor har dock många av de behov som män även har då de träder in på anstalt, men kvinnor har ytterligare faktorer att anpassa sig till, dels deras ansvar att vara omhändertagande och kvinnor har ofta en historia av misshandel bakom sig. Detta leder till att de är mer sårbara än män (Silvestri et al. 2008 s. 35). En kriminalvårdare svarade att de arbetar mer fysiskt och verbalt med kvinnliga intagna på frågan om vad som var den största skillnaden med att arbeta med kvinnliga och manliga intagna, och en respondent menade att män är fysiska, kvinnor är psykiska och att det är en skillnad. De psykiska problemen tycks vara större hos kvinnliga intagna, vilket kan bero på de normer kvinnan skall förhålla och anpassa sig till, vara god moder, respektabel kvinna, klä sig och sminka sig rätt. Faller man då inte in i dessa normer som kvinna är man istället en avvikare. Kriminalvårdens uppgift är att tillrättvisa avvikarna och få dem att istället passa in i de normer de har och som samhället i stort har om kvinnan.

9.4 Normer

Tre förutsättningar för normer är värde, kunskap och möjligheter. Normer har sin bakgrund i något av det socio- kulturella, det ekonomiska, det tekniska, det politiskt/administrativa systemet eller i det biotiska och det fysiska systemet. Normen har drivkrafter som ger uttryck åt sig i ett visst önskvärt värde som skall tillgodoses genom handlandet (Hydén 1998 s. 65). Kunskap är den andra förutsättningen och är en viktig komponent i normen då utan kunskap får inte normen effekt och kan inte genomföras. Kunskap är beroende av hur vi ser och uppfattar världen. Här gör sig skillnader i fråga om genus, etnicitet, utbildning och makt sig gällande men också vilken position eller utsiktspunkt man har i samhället när man uttalar sig (Hydén 1998 s. 65). Den tredje förutsättningen för normen är de faktiska möjligheter som föreligger att förverkliga de önskade värden man har kunskap om och vill genomföra. Till var och en av dessa kategorier värde, kunskap och möjligheter finns det inbundet olika bakomliggande förutsättningar. Värde hänger samman med drivkrafter, dvs. motiven för människans handlande. Dessa drivkrafter kan i sin tur hänföras bakåt till olika motivationssystem, alltifrån människans inre samvete till moral och etik och andra yttre påverkanssystem såsom politiska och religion (Hydén 1998 s. 63-64). Normer om kvinnan kan ha sitt ursprung ur det socio- kulturella systemet där vi lär oss vad som är socialt, och hur relationer mellan människor går till och vad som präglar vissa grupper av människor. Det berör den kulturella aspekten och systemet handlar om att bland annat socialisera människor. Vad är det för sociala och moraliska normer ett samhälle har? Socialisation innebär en process där förmedlandet och inläringen av samhällets förväntningar på en individ görs. Socialisationen sker i familjen, i lek, skola och även massmedia (Baier & Svensson 2009 s. 111). Det socio-

kulturella systemet har med sammanhållningen att göra oavsett om det handlar om integration i positiv mening eller makt i negativ mening. Om vi inte lär oss det sociala livet spelregler kommer vi i ökande grad att betraktas som avvikande, asociala eller udda (Baier & Svensson 2009 s.112). Följer en kvinna inte de normer som existerar för hur en kvinna ska vara ses hon av omgivningen som avvikare. Det socio- kulturella systemet är en viktig definition i samhället och står som en slags garant för det som är det mänskliga och det sociala, genom att skapa, överföra och kommunicera anvisningar för hur vi lever tillsammans. Systemet är även en grund och ett ursprung till sociala och moraliska normer (Baier & Svensson 2009 s.112). Normerna kring kvinnan skapas ur socialisationen som sker inom familj, skola och massmedia. Det är här vi lär oss hur vi skall vara i samhället. De normer som kriminalvårdaren har om kvinnan på anstalt kommer från denna socialiseringsprocess och den sker under hela livet.

Matthias Baier och Måns Svensson nämner att rättens kapacitet att förändra beteenden ligger även i det att sociala normer med tiden påverkar människors attityder och dessa attityder är emotionella kognitiva tumregler som vägleder människor i deras handlingar på likartade sätt som normer. Dock är attityderna något som kommer inifrån och att de utgör en individuell emotionell hållning till det egna beteendet. Det tar lång tid att forma människors attityder och detta sker framför allt i barndomen. Det är olika normstrukturer som spelar roll för formandet av individers attityder. Barn använder sin och vuxenvärldens handlingsinstruktioner i det att de formar sin personliga inställning till hur de bör förhålla sig till olika valsituationer i det dagliga livet (Baier och Svensson 2009 s. 164). Kvinnonormerna kan således leda till formandet av människors attityder och sker då framförallt i barndomen. De normer som kriminalvårdaren har om den kvinnliga intagna kan ha sitt ursprung från deras barndom där attityderna formas.

När det gäller normer och förhållandet till makt så utövar normer makt då de handlar om att bestämma och styra över andra. En person som är ställd inför ett handlingsalternativ kan alltid välja att inte följa en norm, särskilt om det är en social norm. Dock får man då ta kostnaden för normbrottet genom att acceptera de sanktioner man istället får stå inför (Baier och Svensson 2009 s. 179-180). Normer distribuerar makt. Det är inte normen som utövar makt i ett maktperspektiv utan det är de personer eller grupper som står bakom normen som reproducerar makten (Baier och Svensson 2009 s. 180). Kriminalvårdaren har makt över den intagna i och med de normer som kriminalvårdaren agerar utifrån. Innehav av smink och hygienartiklar, att inte vara våldsbenägen, visa ödmjukhet, engagera sig i barnen synliggörs i min enkätundersökning vara normer några kriminalvårdare har om kvinnliga intagna. Jag generaliserar inte här, utan detta är normer som en del individer tycks ha, de använder dessa ord i sina beskrivelser kring kvinnan och hon handlar således utifrån dessa normer inne på anstalten. Den kvinnliga intagna kan dock välja att agera utifrån dessa normer, men gör hon inte det begår hon ett normbrott och får stå inför de sanktioner som tillkommer och tänkas bli kallad för avvikare.

10 Resultat och slutsatser

De forskningsfrågor jag utgått från i min undersökning har varit följande:

- Vilka normer har kriminalvårdare om kvinnliga intagna?
- Skiljer sig dessa normer åt mellan manliga och kvinnliga kriminalvårdare?
- Var har dessa normer sitt ursprung från?

Genom utförandet av enkätundersökning med kriminalvårdare på Anstalten Ystad har jag sökt att ta reda på dessa svar. Nedan drar jag slutsatser utifrån var och en av forskningsfrågorna.

Vilka normer har kriminalvårdare om kvinnliga intagna?

De normer jag har fått fram att kriminalvårdarna på Anstalten Ystad har om kvinnliga intagna är individuella och jag drar inga generella slutsatser baserade på de svar jag erhållit från enkätundersökningen. Dock har jag utifrån några av de frågor jag ställt i enkätformuläret, där flerparten av de tillfrågade respondenterna utgett liknande svar, utläsa vissa normer som är gemensamma. Angående om det är någon skillnad på vad kvinnliga och manliga intagna får ha på sina rum svarade merparten att smink, personliga saker, hygienartiklar och handarbete var mer tillåtet hos kvinnliga intagna. Argumenten till det var att det är sådant som hör kvinnor till och så ser det ut hemma. Detta visar på normer om att kvinnan skall ha smink och personliga saker för det är saker som förknippas med att vara kvinna ute i verkligheten och är en norm som även gäller inne på anstalten.

Jag har även varit intresserad att ta reda på normerna kring kvinnan och rollen som moder och fann svar som att kvinnor är oftast mer engagerade i barnen och därför läggs mer tid på barnfrågan än med manliga intagna. Det framstår som att det finns en tanke om att kvinnor har en modersinstinkt och att den ska bevaras på anstalten. En kriminalvårdare ansåg att kvinnliga intagna oftare har en närmare relation till sina barn än manliga intagna vilket kan komma ifrån föreställningen om kvinnan som moder och mer omvårdande och omhändertagande än mannen. Ytterligare menade en kriminalvårdare att kvinnorna oftare har vårdnaden om barnen och att kvinnorna frågar mer efter sina barn än de manliga intagna gör.

Simone De Beauvoir menar att kvinnor tidigt i barndomen blir objektifierade i och med att vi lär oss i unga år att inte vara högljudda och bete oss som pojkar. Vi fostras till att vara lugna och fina. Vi ska inte vara för vilda utan vara rara och söta (De Beauvoir 2002 s. 325). Dessa normer finns på anstalten då flertalet respondenter menade att kvinnor inte är lika våldsbenägna som män och att kvinnor inte missköter sig på samma sätt som män gör och därför behövs inte samma säkerhetsarbete som för manliga och kvinnliga intagna.

Skiljer sig dessa normer åt mellan manliga och kvinnliga kriminalvårdare?

Då endast nio kriminalvårdare besvarat min enkätundersökning och tre av dessa var män och resten kvinnor, har jag inte kunnat urskilja några direkt stora skillnader mellan könen på de enkätfrågor jag ställt. Jag kan inte utifrån de svar jag fått se att de är olika just på grund av kön. Dock synliggörs det en skillnad gällande frågan; ”Beter du dig annorlunda om du skall besöka en intagen på sitt rum beroende på om det är en man eller kvinna? Om ja, hur betar du dig annorlunda?” De manliga kriminalvårdare som besvarade ja på denna fråga menade att eftersom de är män så vill de helst inte vara ensamma med en kvinnlig intagen på sitt rum. Respondent nr 7 angav att han gärna vill ha en kollega med sig för att han är man och vill undvika att bli anklagad för diverse. En kvinnlig kriminalvårdare (respondent nr 6) skrev att hon aldrig skulle gå in till en manlig intages rum och stänga dörren. Respondent nr 1 svarade även hon detsamma på frågan. Respondent nr 8 skrev att då hon är kvinnlig kriminalvårdare så är det mer accepterat att vara fysiskt nära en kvinnlig intagen. Denna skillnad synliggör tydligt att det inte är accepterat att besöka en intagen av motsatt kön på deras rum. Det är mer tillåtet för en kvinnlig kriminalvårdare att besöka en kvinnlig intagen själv på dennes rum och vara fysiskt nära än vad det är för en manlig kriminalvårdare.

Var har dessa normer sitt ursprung från?

Normer om kvinnan kan ha sitt ursprung ur det socio- kulturella systemet där vi lär oss vad som är socialt, och hur relationer mellan människor går till och vad som präglar vissa grupper av människor. Det berör den kulturella aspekten och systemet handlar om att bland annat socialisera människor. Socialisation innebär en process där förmedlandet och inläringen av samhällets förväntningar på en individ görs. Socialisationen sker i familjen, i lek, skola och även massmedia (Baier & Svensson 2009 s. 111). Om vi inte lär oss det sociala livet spelregler kommer vi i ökande grad att betraktas som avvikande, asociala eller udda (Baier & Svensson 2009 s.112). Följer en kvinna inte de normer som existerar för hur en kvinna ska vara ses hon av omgivningen som avvikare. Det socio- kulturella systemet är en viktig definition i samhället och står som en slags garant för det som är det mänskliga och det sociala, genom att skapa, överföra och kommunicera anvisningar för hur vi lever tillsammans. Systemet är även en grund och ett ursprung till sociala och moraliska normer (Baier & Svensson 2009 s.112). Normerna kring kvinnan skapas ur socialisationen som sker inom familj, skola och massmedia. Det är här vi lär oss hur vi skall vara i samhället. De normer som kriminalvårdaren har om kvinnan på anstalt kommer från denna socialiseringsprocess och den sker under hela livet. Kvinnonormerna kan leda till formandet av människors attityder och sker då framförallt i barndomen. De normer som kriminalvårdarna har om kvinnliga intagna kan således ha sitt ursprung från deras barndom. Även Lander menar att vi formar kroppen efter socialt och kulturellt bestämda normer och värderingar. Kroppen har en stor betydelse för hur vi skapar och återskapar och iscensätter vad som är kvinnligt och manligt i samhället (Lander et al 2003 s. 32). Genus reproduceras genom vårt dagliga liv, via bland annat media, reklam, språkliga uttryck och genom våra

handlingar. För att vara en respektabel kvinna så finns det en normativ femininitet som man skall förhålla sig till i samhället. Genom denna normativa femininitet sker kontrollen av kvinnan i det dagliga livet som internaliseras till en självkontroll och även en kontroll mellan kvinnor. De rådande genussystemen reproduceras genom vårt sätt att prata, och uttrycka oss (Lander et al 2003 s.41-42).

Normerna om kvinnan kan även ha sitt ursprung från en övervakande makt som iakttar kriminalvårdarna i sitt arbete med de intagna och leder till att de handlar som de gör med de kvinnliga intagna. Detta vakande öga kan bestå av staten och rätten som kan ses som en fungerande makt för att bevara de normer vi har om exempelvis kvinnan, vi alla känner oss övervakade och agerar utefter detta i hela samhället. (Foucault 1998 s.228)

11 Avslutning

Denna avslutande del innehåller en kortare diskussion kring min uppsats och jag ger även i denna del förslag till fortsatt forskning inom området.

11.1 Diskussion

Det framgår av den enkätundersökning som jag utfört med nio kriminalvårdare, varav tre av dem var män och resten var kvinnor att det finns ett antal normer som kriminalvårdarna på denna anstalt agerar utifrån. Jag ställde frågan om kriminalvården agerade utifrån oskrivna normer och regler och på den frågan svarade respondenterna nej eller angav inget svar alls. Men då de svarade som de gjorde på de andra frågorna i enkätformuläret drar jag slutsatsen att det existerar normer om kvinnliga intagna på anstalten ändå. Förståelsen för innebörden av normer och oskrivna regler var kanske inte så stor bland kriminalvårdarna som jag trodde. Jag anser att jag trots det ändå fått tillförlitliga svar.

Det svar som var mest förvånande enligt mig under undersökningens gång var de sminkartiklar, hygienartiklar och dylikt som kvinnliga intagna fick inneha på sina rum och att flera kriminalvårdare menade att det var viktigt för dem att ha på rummen då de är kvinnor. Hygienartiklar är förståeligt men sminkprodukter var jag något förvånad över. Då det är en anstalt kvinnorna befinner sig i så bör smink inte vara en nödvändig vara att äga där. Dock visar tillåtelsen av sminket på de normer som finns angående kvinnor. Kvinnan som moderlig och icke våldsbenägen är ytterligare normer som existerar på anstalten och som ett antal kriminalvårdare har.

11.2 Förslag till fortsatt forskning

Då det är så få av de intagna idag som är kvinnor är det viktigt att tid läggs på studier kring hur behandlingen av intagna lämpligast skall se ut. Flertalet studier finns inom området och jag anser att ytterligare studier bör utföras. Då kvinnliga intagna ofta är mer sårbara och mår mer psykiskt dåligt än manliga intagna anser jag att det är viktigt att kvinnor får den behandling de behöver på anstalt och på så sätt är forskning viktig. Jag anser även att det är viktigt att belysa hur det är att vara man och intagen. En liknande studie som jag utfört hade varit av intresse att utföra på en manlig anstalt. Vad är det för normer kriminalvårdaren har om

manliga intagna? Att använda sig utav genusperspektiv hade då även varit intressant men istället då fokusera på mannens roll i samhället.

Även anstaltens funktion är ett område för ytterligare forskning. Leder anstaltsvistelsen till att brottsligheten minskar, har den verkligen den funktion som den skall ha? När jag som vikarierande kriminalvårdare arbetade på anstalt sade flertalet kriminalvårdare att flera av de intagna faller in i brott igen när de kommit ut ur anstalten. Anstaltens utformning kan således ifrågasättas. Den kanske bör förändras och fokusera på fler eller andra områden än de som den gör i dagens läge. Det kallas för kriminalvård, men hur mycket vård innebär det egentligen?

12 Referenser

Litteratur:

- Anson, Carlson, Thomas, 2004. Cross-Gender Perception of Corrections Officers in Gender-Segregated Prisons. *Journal of Offender Rehabilitation*, vol. 39 No. 1, pp 83-103. The Haworth Press.
- Baier, Svensson, 2009. *Om normer*. Malmö: Författarna och Liber AB
- Britton, M, Dana 1997. Gendered Organizational Logic: Policy and Practices in Men's and Women's Prisons. *Gender and Society*, Vol. 11 No. 6, pp. 796-818
- De Beauvoir, Simone, 2002. *Det andra könet*. Stockholm: Nordstedts Förlag
- Ejlertsson, Göran, 1996. *Enkäten i praktiken: En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, 2007. *Metodpraktikan*. Stockholm: Nordstedts juridik AB
- Foucault, Michel, 1980. *Viljan att veta. Sexualitetens historia*. Södertälje: Axlings Tryckeri AB.
- Foucault, Michel 1998. *Övervakning och straff*. Lund: Studentlitteratur.
- Heidensohn, Frances 1994. *Women and crime*. Basingstoke: Macmillan.
- Hydén, Håkan, Appelstrand, Marie (red) 1998. *Rättsociologiska perspektiv på hållbar utveckling*. Lund: Sociology of Law
- Hydén, Håkan, Wickenberg Per 2008. *Contributions in Sociology of Law. Remarks from a Swedish Horizon*. Lund: Media-Tryck Sociologen
- Lander, Ingrid, Pettersson, Tove, Tiby, Eva (red) 2003. *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet. Genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.
- Lindberg, Odd 2005. *Kvinnorna på Hinseberg- en studie av kvinnors villkor I fängelse*. Norrköping: Kriminalvårdsstyrelsen Förlaget

Schram, J, Pamela 1999. An Exploratory Study: Stereotypes about Mothers in Prison. *Journal of Criminal Justice*, Vol. 27, No. 5, pp. 411–426. USA: Elsevier Science Ltd.

Silvestri, Crowther-Dowley, 2008. *Gender & Crime*. Storbritannien, Trowbridge: Cromwell Press.

Trost, Jan 2007. *Enkätboken*. Polen, Pozkal: Författarna och Studentlitteratur

Internet:

Kriminalvårdens hemsida: (<http://www.kriminalvarden.se/sv/Fangelse/Vara-anstalter/Ystad/>) Hämtat: 2009-12-01.

Sydsvenska Dagbladets hemsida:
<http://sydsvenskan.se/sverige/article602293/Drack-sig-full-pa-alkogel---JO-anmaler-personal.html> Hämtad: 2009-12-18

Övriga källor:

Brottsförebyggande rådet. 2005. *Kriminalstatistik 2004*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet Information och förlag.

13 Bilaga 1

LUNDS
UNIVERSITET

Lunds Universitet
Rättssociologi

2009-12-03

Enkätundersökning

Mitt namn är Matilda och jag studerar Rättssociologi på Lunds Universitet och jag skriver för tillfället en kandidatuppsats. Min uppsats handlar om kriminalvårdarens behandling av kvinnliga intagna. Det jag är intresserad av är att ta reda på om det finns skillnader i behandlingen av den kvinnliga intagne beroende på om vårdaren är man eller kvinna. Det jag även vill ta reda på är vilka skillnader det finns i behandling av kvinnliga och manliga intagna. Min enkätundersökning kommer också då att behandla dessa frågor på olika sätt. Längst bak i enkäten finns även utrymme för övriga kommentarer. Är det så att det finns en fråga som ni inte vill eller kan besvara på vore jag tacksam om ni kunde förklara kort varför på övriga kommentarer.

I min enkätundersökning är det kriminalvårdare som är svarspersonerna. Självklart är undersökningen anonym. Jag kommer inte att få reda på vem som svarat på vad. Undersökningen är endast till för min kandidatuppsats och kommer inte att användas till någon annan forskning. Dock så är det ändå ett litet bidrag till att beskriva kvinnors situation på anstalt som jag anser är väldigt viktigt. Jag är väldigt tacksam för att få utföra denna undersökning med Er! Tack på förhand för din medverkan!

Med vänlig hälsning,
Matilda Larsson

14 Bilaga 2

Enkätfrågor (Kriminalvårdare)

1. Kön
2. Ålder
3. Hur länge har du arbetat på anstalt?
4. Hur länge har du arbetat med kvinnliga intagna?
5. Har du arbetat med manliga intagna?
6. Tror du att du behandlar den kvinnliga intagne annorlunda om hon är förälder på anstalten Ystad? Om ja, på vilket sätt då tror du?
7. Tror du att kvinnliga intagna oftare får träffa sina barn än manliga intagna på anstalter i Sverige? Om ja, hur kommer det sig tror du?
8. Visar du mer medkänsla mot kvinnliga intagna än vad du skulle göra mot manliga intagna? Om ja, varför tror du att du gör det?
9. I en studie som tidigare utförts på en kvinnlig anstalt ansåg de intagna att de blev behandlade som barn av kriminalvårdarna. Känner du som kriminalvårdare att du behandlar de kvinnliga intagna som barn på Anstalten Ystad? Om ja, på vilket sätt gör du det, tror du?
10. Är det skillnad på vad du som kriminalvårdare låter kvinnliga intagna få ha på sina rum än de manliga intagna på anstalt? Om ja, vad är skillnaden?
11. Sker det samma säkerhetsarbete gentemot kvinnliga intagna som mot manliga intagna på anstalt? Varför, varför inte tror du?
12. Beter du dig annorlunda om du skall besöka en intagen på sitt rum beroende på om det är en man eller kvinna? Om ja, hur betar du dig annorlunda?
13. Finns det en skillnad i utbildningen för kriminalvårdare på hur man skall behandla kvinnor och män i anstalt? I så fall vad är denna skillnad?
14. Vilka skrivna normer och regler utgår du ifrån vid behandling av kvinnliga intagna på Anstalten Ystad? Ge exempel på några av dessa.
15. Finns det några oskrivna normer och regler om behandlingen av kvinnliga intagna på Anstalten Ystad som du agerar utifrån? Vilka är dessa?
16. Vilka är de största skillnaderna med att arbeta med kvinnliga intagna och manliga intagna tycker du?